

Нова Думка

ISSN 0351-3181

БРОЈ
ЧИСЛО 188

GODINA
ПОК XLIV

4/2015

ОТРИМАНИ ЛИПОВЛЯНСКИ СТРЕТНУЦА

Народни руски танци у виводзиню КУД «Яким Гарди» зоз Петровцох

Представяне учашнікох

Од 21. по 23. август 2015. под високим покровительством председателки Републики Горватскей Колинди Грабар Китарович и покровительством Сисацко–мославацкей жупаниї отримани «Липовлянки стретнуца 2015».

Треба наглашиц же у Липовлянох окрем векшинского народу жиє и тринац национални меншини.

Всуботу, 22. августа, манифестация розпочала на поладне, на малей бини у парку у Липовлянох, зоз презентованьом народного облечива и обичайох на штандох КУД-ох, екологийни продуктох польодїлства, продуктох з вина, традицийних и уметницьких ремеслох.

Отримани округли стол на тему «Национали меншини у демократских дружтвох и обезпечованє меншински правох у условийох кризи» котрого водзел Александар Толнауер, председатель Совиту за национални меншини РГ, а преподаватель бул Бранко Сочанец, директор уряду за национални менши-

ни Влади РГ. Треба наглашиц же того року жем партнер була Република Ческа и з теї нагоди наступел и фолклорни ансамбл «Паненки».

Дефиле учашнікох дзешец националних меншинох рушел спред грекокатолицкей церкви по централну бину при котрей шицки аматере дочекали Колинду Грабар Китарович, председателку Републики Горватскей.

На манифестациї наступели ансамбли зоз жеми и иноземства медзи котрима и КУД «Яким Гарди» зоз Петровцох, а представели руску националну меншину.

Липовлянки стретнуца привитали: Марио Рибар, начальник Општини Липовляни, Мариана Петир, заступница у Европским парламенту, Владимир Билек, соборски заступник, Марин Пилетич, поджупан Сисацко–мославацкей жупаниї и на концу шицких привитала и манифестацию отворела председателка Републики Горватскей, Колинда Грабар Китарович.

Председателка РГ Колинда Грабар Китарович

Програму отворели КУД «Ліпа» зоз Липовлянох, а потим наступели: Фолклорни ансамбл «Орава» зоз Медюричох, МКД «Брача Миладиновци» зоз Осиеку, Дружтво Перойских Черногорцох «Перой 1657», КУД «Петефи Шандор» зоз Ласлова, бошняцке културне дружтво «НУР» зоз Сиску и сербске Културно–уметницьке дружтво «Йован Йованович Змай»

зоз Билого Брда у Баранї. Зоз прекрасним огньометом и зоз «Оду радосци», европску гимну, закончила културно-уметницька програма Липовлянских стретнуцох, а предлужела ше зоз забавну програму и наступом Нини Кралїч, Мирослава Шкори и групи «Кингс».

Звонко Костелник, проф.

BROJ
ЧИСЛО 188GODINA
ПОК 2015.
XLIV**“NOVU DUMKU”**

Izdavač: Savez Rusina RH

<http://www.savezrusina.hr>

savezrusina@gmail.com

novadumka@gmail.com

Facebook: Savez Rusina RH Vukovar

Za nakladnika: Dubravka Rašljanin

Uredništvo: Vukovar,

Vijeća Europe 93

Tel. / faks: 032 428–342

IBAN HR1623400091110057465

Tisak: Tiskara Soldo, Vukovar

Naklada: 1000 primjeraka

“НОВУ ДУМКУ”

Видава: Союз Русиних РГ

<http://www.savezrusina.hr>

savezrusina@gmail.com

novadumka@gmail.com

Фейсбук: Savez Rusina RH Vukovar

За видавателя: Дубравка Рашлянин

Редакція: Вуковар, Ради Європи 93

Тел. / факс: 032 428–342

ИБАН HR1623400091110057465

Друкує: Друкарня Солдо, Вуковар

Тираж: 1000 прикладніки

Tiskano–Друковане

8 / 2015

Cijena

10

Kuna

Цена

Куні

Рукopиси се не враћају.
Objavljeni prilozi se honoriraju.Рукopиси ше не враћаю.
Обявени прилоги ше гонорую.**DRUŠTVO I POLITIKA - ДРУЖТВО И ПОЛИТИКА**

Sastanak Savjeta za nacionalne manjine sa članovima savjetodavnog odbora Vijeća Europe	4
Priopćenje Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske o odluci	
Gradskog Vijeća o izmjeni statuta Grada Vukovara	4
Rezultati štvartih viberanokh za Radi i Predstavitel'okh nacionalnih menšinokh	
у єдинкох локалней и подручней (регионалней) самоуправи - Маријана Джуджар	6

IZ RADA NAŠIH DRUŠTAVA - ЗОЗ РОБОТИ НАШИХ ДРУЖТВОХ

Отримани Липовлянски стретнуца - Звонко Костелник	2
На „Коцурскей жатви“ и Миклошевчане - Агнетка Балатинац	11
“Чекам це на Вуковарским корзу” - Любица Гаргај	12
Руски едла у рамикох Вуковарског филм фестивалу - Любица Гаргај	13
Драмска активносц Петровчанокх - Томислав Рац	13
КУД Яким Гарди зоз Петровцох у Ораховици - Звонко Костелник	17
Отримана ювильейна 30. манифестация «Миклошевци 2015» - Леся Мудри	18
Отримани XIII Фестивал жридлового шпиваня “Най ше не забудзе” у Дюрдьове - Вера Павлович	20
Бистрица ноц - Любица Гаргај	35

IZ RADA SAVEZA - ЗОЗ РОБОТИ СОЮЗУ

Рошне зацикавеносц за учене руского языка и култури - Вера Павлович	9
Успишне позгранічне сотрудицтво Союзу Русинох РГ - Вера Павлович	10

IZ NAŠIH MJESTA - З НАШИХ МЕСТОХ

Горди зме на нашу прешлосц - К. Лікар	8
Каплічка пошвидко будзе за хасноване - К. Лікар	8
Уметніца колония у Шидзе угосцела и двох малярох з Горватскей - Агнетка Балатинац	21
„За заєдніцу и себе” - Мануела Дудаш	22
6. Русинска ватра - Илона Грецишин	25
Жем 2.0, обецана руска жем - Дюра Винаї	25
Янко Чордаш, петровски гармоникаш - Мануела Дудаш	26
Живот препровадзени зоз квецом и рольку - Ксенія Лікар	30

IZ DUHOVNOG ŽIVOTA - ЗОЗ ДУХОВНОГО ЖИВОТА

Усикновєніє св. Йоана Крестителя и усикновєніє нашо - о. Владимир Седлак	16
--	----

LITERARNA STRANICA - ЛИТЕРАТУРНИ БОК

Мост слизох - Агнетка Балатинац	14
жадам ци мир и шицко добре - Любица Гаргај	14
Хижа святого Петра / Kuća svetog Petra - Любица Гаргај	15
сон - Любица Гаргај	15
Мой валалу - Мелания Пап	21

ZA VAŠ DOM - ЗА ВАШО ОБИСЦЕ

Порасєне обисца зоз нечкодлівима артиклами - Любица Гаргај	24
--	----

POLJOPRIVREDA - ПОЛЬОДІЛСТВО

Biogoriva – razvoj i budućnost 4. dio - Ljiljana Kiš	28
Уж тєраз почац зоз пририхтованями - Желько Лікар	32

RECEPTI - РЕЦЕПТИ

Пита з бундавку и сиром - Маријана Джуджар	27
--	----

PETROVCI KOJI NESTAJU - ПЕТРОВЦИ ХТОРИ НЕСТАВАЮ

Здравє найвєкше богатство - Томислав Рац	33
--	----

In memoriam - на здогадоване (Данил Барна 1927.—2015.)	31
--	----

In memoriam - на здогадоване (Юлиан Планчак 1928.—2015.)	34
--	----

Спорт - Томислав Рац	34
----------------------	----

На першим боку: Агнетка Балатинац - СЛАМА**На остатнім боку:** Агнетка Балатинац - Анделка Античевич, слика зоз Подобовой колонії КД Русинох Оснєк**UREDNIŠTVO:** Vera Pavlović (glavna i odgovorna urednica), Ahnetka Balatinac, Ksenija Ljekar i Danijel Vašaš**SAVJET UREDNIŠTVA:** dr. sc. Oksana Timko Đitko (predsjednica), Ljubica Harhaj, Marijana Džudžar, Zlatko Hirjovati, Joakim Erdelji i Vera Pavlović**LEKTORI:** Marija Vulić (rusinski jezik), Lesya Mudri (ukrajinski jezik), Andreja Magoč (hrvatski jezik)

Tiskanje potpomaže Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske s Rješenjem Ministarstva informiranja Republike Hrvatske od 15. siječnja 1992. godine (ur. Br. 523-92-I), "Nova dumka" je upisana u evidenciji glasila pod brojem 1366

Prilozi autora potpisani imenom ne moraju odražavati mišljenje uredništva i izdavača.

РЕДАКЦИЈА: Вера Павлович (главна и одвичательна редакторка), Агнетка Балатинац, Ксенія Лікар и Данил Вашаш
СОВИТ РЕДАКЦИЈІ: д.ф. н. Оксана Тимко Дітко (председатель), Любица Гаргај, Маријана Джуджар, Златко Гирйовати, Яким Ерделі и Вера Павлович
ЛЕКТОРЕ: Марія Вулич (руски язык), Леся Мудри (українски язык), Андрея Магоч (горватски язык)

Друкованє помага Совит за национални меншини Републики Горватскей.

На вимаганє Союзу Русинох и Українцох Републики Горватскей з Ришенєм Министерства ин-формованя Републики Горватскей од 15. януара 1992. року (УЧ. 523–92–I) „Нова думка“ уписана до евиденції явних виданьох под числом 1366.

Авторизовани тексти не знача же то источно и становиско редакції лебо видавателя.

SASTANAK SAVJETA ZA NACIONALNE MANJINE SA ČLANOVIMA SAVJETODAVNOG ODBORA VIJEĆA EUROPE

Dana 15. srpnja 2015. godine, održan je sastanak Savjeta za nacionalne manjine sa članovima Savjetodavnog odbora Vijeća Europe za provedbu Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina u Hrvatskoj – 4. ciklus praćenja.

U izaslanstvu Savjetodavnog odbora bili su Charlotte Althenhoner-Dion Tajnica Vijeća Europe, Brigitta Busch, predstavnica Austrije, Tomaš Hrustić, predstavnik Slovačke i Yiannis Chrysostomis predstavnik Cipra.

Članovi Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske, upoznali su izaslanstvo Savjetodavnog odbora sa provedbom Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina u

Republici Hrvatskoj u razdoblju od Trećeg mišljenja Vijeća Europe (27. svibnja 2010. godine). U tom kontekstu posebno su istaknuli probleme sa kojima

se susreću pripadnici nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj vezane za implementaciju i provedbu manjinske legistative u praksi te upozorili

na tendenciji ignoriranja i marginalizacije dosegnutih manjinskih prava. No, članovi Savjeta upoznali su visoko izaslanstvo i s primjerima dobre prakse, vezane za ostvarivanje prava nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

Izaslanstvo Savjetodavnog odbora Vijeća Europe izrazilo je potrebu intenzivnije i kontinuirane suradnje sa Savjetom za nacionalne manjine Republike Hrvatske vezane za primjenu Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

Preuzeto sa stranice
<http://www.nacionalne-manjine.info/>

PRIOPĆENJE SAVJETA ZA NACIONALNE MANJINE REPUBLIKE HRVATSKE O ODLUCI GRADSKOG VIJEĆA O IZMJENI STATUTA GRADA VUKOVARA

Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske u skladu sa zadaćom osiguravanja ostvarivanja i zaštite prava i sloboda nacionalnih manjina propisanom Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina ("Narodne novine", broj 155/02 i 80/10), upozorava na sljedeće:

Izmjene Statutarne Odluke o izmjenama i dopunama

Statuta Grada Vukovara izglasane na sjednici 17. kolovoza 2015., kojima je Gradsko vijeće većinom glasova preinačilo tekst Statuta na način da dvojezične ploče nisu predviđene na gradskim ustanovama, institucijama, trgovima i ulicama, nije u suglasnosti s Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina i Zakonom o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina

u Republici Hrvatskoj.

Gradsko je vijeće navedenim izmjenama Statuta omogućilo pripadnicima srpske nacionalne manjine ostvarivanje prava zajamčenih člankom 12. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina koji propisuje da se ravnopravna službena uporaba jezika i pisma kojim se služe pripadnici manjine ostvaruje

na području jedinice lokalne samouprave kada pripadnici manjine čine najmanje trećinu stanovnika jedinice.

Nadalje, u skladu s člankom 26. Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, ministar je uprave donio Naputak za dosljednu provedbu toga Zakona. U točki I. Općih odredbi Naputka

propisano je da općine i gradovi u kojima pripadnici manjine čine najmanje trećinu stanovnika i koje su sukladno tom Zakonu i Ustavnom zakonu u obvezi statutima izričito propisati i urediti pravo na ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma na cijelom svojem području, dužne su statutima detaljno urediti ostvarivanje prava odnosno izričito propisati svako pojedino pravo kojeg je ostvarivanje na području jedinica zajamčeno Zakonom o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

Člankom 7. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina utvrđeno je da Re-

publika Hrvatska osigurava ostvarivanje posebnih prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina koja uživaju pojedinačno ili s drugim osobama iste nacionalne manjine, a između ostalih, naročito služenje svojim jezikom i pismom, privatno i u javnoj uporabi, te u službenoj uporabi.

Predmetnim izmjenama Statuta Grada Vukovara donositelj nije uzeo u obzir Ustavnim zakonom određenu obvezu Republike Hrvatske da osigura ostvarivanje posebnih prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina, a naročito služenje svojim jezikom i pismom u službenoj uporabi.

Ne ulazeći u ovlasti i način rada tijela jedinica lokalne samouprave, razvidno je da je izglasanim izmjenama povrijeđeno zakonom zajamčeno pravo pripadnika manjina na služenje svojim pismom u službenoj uporabi odnosno pravo na ravnopravnu službenu uporabu pisma na području jedinice lokalne samouprave kada čine najmanje trećinu stanovnika jedinice.

Savjet za nacionalne manjine zalaže se za punu primjenu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina kao zakona na koje možemo biti ponosni i po kojima nas je Europska unija prepoznala kao budućeg značajnog čimbenika u promicanju mira, tolerancije i dijaloga i ne smiju biti objekt dnevopolitičkih prepucavanja.

Ne ignorirajući nedavnu povijest Vukovara obilježenu ratnim razaranja i osjet-

ljivost vezanu za pitanje dvojezičnosti, Savjet je u dubokom uvjerenju da niti jedan jezik i pismo ne smiju dovesti u pitanje miran suživot i budućnost međuljudskih odnosa na bilo kojem području Republike Hrvatske, kao i cjelokupnu politiku Vlade Republike Hrvatske u izgradnji sustava zaštite prava i sloboda nacionalnih manjina.

Parcijalna primjena zakona kojima se jamči ostvarivanje ljudskih prava odnosno prava nacionalnih manjina u danas slobodnoj, neovisnoj i demokratski ustrojenoj Republici Hrvatskoj dovodi u pitanje smisao žrtava onih koji su živote dali u borbi protiv vojne agresije na Republiku Hrvatsku i akata nasilja prema njezinim građanima.

Postavljanje dvojezičnih i dvopisмениh natpisa na institucijama u Gradu Vukovaru samo su materijalna manifestacija vrijednosti koje su građani Republike Hrvatske prigrlili i afirmirali kroz uspješnu provedbu procesa mirne reintegracije, napredak ostvaren na području ostvarivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina te odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu nacionalnih manjina.

PREDSJEDNIK SAVJETA ZA NACIONALNE MANJINE REPUBLIKE HRVATSKE

Aleksandar Tolnauer

Preuzeto sa stranice <http://www.nacionalne-manjine.info/>

РЕЗУЛТАТИ ШТВАРТИХ ВИБЕРАНКОХ ЗА РАДИ И ПРЕДСТАВИТЕЛЬНОХ НАЦИОНАЛНИХ МЕНШИНОХ У ЄДИНКОХ ЛОКАЛНЕЙ И ПОДРУЧНЕЙ (РЕГИОНАЛНЕЙ) САМОУПРАВИ

Члени Руских радох у Вуковарско-сримскей жупаниї

Штврти порядово виберанки за членох радох националних меншинох и за представителюх националних меншинох отримани 31. мая 2015. року на основу Одлученя Влади Републики Горватскей.

Право на виберанки радох мали 14 национални меншини, а право на вибор представителя националних меншинох утвердзене за 20 национални меншини.

Руска национална меншина ма право виберанкох за штири ради на подручу Републики Горватскей:

Жупания (єдна рада): Вуковарско-сримска
Город (єдна рада): Вуковар
Општини (два ради): Богдановци и Томповци

За представителюх маме право на виберанки у двох жупанийох:

Осецко-бараньска жупания
Город Загреб

По тераз конституовани шицки ради и представителе, так же нас у идущих штирох роках буду заступац:

Вуковарско-сримска жупания: председатель Борис Бучко
Город Вуковар: Лела Дїтко
Општина Богдановци: Владимир Дудаш
Општина Томповци: Мирослав Лікар
Осецко-бараньска жупания: Агнетка Балатинац
Город Загреб: Ириней Мудри

Марияна Джуджар

Роботне председательство

Члени Радох рускей националней меншини на схадзки

ГУ ОЗНАЧОВАНЮ 165. РОЧНІЦИ ДОСЕЛЕННЯ РУСНАЦОХ ДО МИКЛОШЕВЦОХ ГОРДИ ЗМЕ НА НАШУ ПРЕШЛОСЦ

— Почали пририхтованя за шветочне означованє 165. рочніци

Миклошевци як населене место у архивних документох зявюю ше ище у 13. сторочю. Було то населене зоз малим числом жительох, парастох и статкарох, а як зоз документох видзиме и жеми за обрабняє не було вельо. Скоро цали тедишні миклошевски хотар бул под сторочнима дубами и другим лесовим древом.

Роки преходзели, преходзели и сторочя, а живот и работа тедишніх жительох ше не меняли вельо. Миклошевци и валали у околїску вецей раз препадали пре рижни причини, а окреме ше то случовало кед преїг тих просторох преходзело турске войско. Ширише подруче коло Миклошевцох, хторе було у власносци грофох бечского двору, мало идеални

ботно способних людзох, людзох хтори сцели и знали робиц на жеми, коло статку и тому подобне. Так уж на початку 19. сторочя на маєтку грофа Елца на Грабове було сезонских роботнікох, Руснацох. Вони приходзели зоз Руского Керестура и Коцура дзе роботи за худобних було барз мало, а жиц ше мушело.

Рок за роком и сцигол 1850. кед ше до Миклошевцох почали присельовац перши Руснаци. Рушели ше на драгу за хлебом, а медзи нїма були: худобни людзе, наднічаре, слугове и коменцияше. Застановели ше у новим штредку, ту на плодней жеми, под сримским небом дзе почали пушцац свойо коренї. Чежко було перших рокох, але роботи на маєтку було надосц. Сцелосц и

Улічка Златка Батаковича

вали и згаздовали. Шицко того цо зме видзели и видзиме у Миклошевцох то плод витирвалей роботи, укладаня власних материялних средствох. Вишли зоз цмоти штерацетих рокох прешлого сторочя, а век ше шоровали роботни побиди. Розвивали ше Миклошевци, розвивали ше у шицких напрамох, квитли, постали познати ширицом отечества. Осемдзешатих рокох Миклошевци взагалї спадали до шора наймаєстнейших штредкох. А же ше розвили до одного сучасного населеня заслужни шицки жителе: наймладши, школяре и младеж, хтори успишно презентовали на велїх смотрох наш национални скарб, параста хтори роками були рекордере у польопривредней и статкарскей продукції, роботніки у рижних підприємствох, з єдним словом поведzene шицки. Заслужели же би ше їх трапезу овиковичело и же би то остало на памятку наиходзацим генераційом.

єдним месце сом записал: „Тот тварди Руснак почувствовал терху егзистенції, легкосци щесца и безпечносци, бул слуга велїм, велї ше багоги розплетали на його хрибце, велї слизи ше котуляли по мацеровим зранцавеной твари кед плакала за своїм чадом, велї цудзи бразди залївал зоз своїм знойом, але перша одредніца того нашого Руснака була „буц и остац” Руснак без огляду же ше у прешлосци вельо раз меняла власц, меняли застави и язики народох.”

Преходзел рок за роком. Прешли 165. роки. Нашо предки вше зоз ошмихом на твари патрели до будучносци. Велї роки ше могло чуц слова: „Кед слунко видзе спод хмары чує ше дурканє кочох, то людзе иду на польо полни радосци у очох!”

Ми, нешкайши жителе Миклошевцох, дзечне ше оглядаме до прешлосци, горди зме, цешиме ше же зме ведно зоз нашима предками успишно хранели наш национални идентитет. Цешиме ше же ше о Миклошевцох бешедовало, же ше о їх жительох чуло, писало. Роботни успихи наших людзох служели за приклад

Валяне мурика коло церкви

предусловия за розвой польопривредней и статкарскей продукції, лєм ше чувствовало вельки недостаток роботней моци, хтори ше пробовало ришиц на вецей способи. Єден з нїх було и приводzene ро-

вредни руки роботу не виберали, бо жадали постац газдове на своей жеми, же би вецей не залївали цудзу жем зоз власним знойом.

Робели, робели, газдо-

велім у цілим отечеству. Посциговани рекорд за рекордом: Миклошевци маю рекордера у продукції швинського мяса, найкращого параста у продукції жита, кукурици... Найше ище раз здогаднемо: „Квитли нашо Миклошевци, квитли...!”

Медзитим, часи ше зоз фундамента пременели. Не шме ані на хвильку подумац цо нас чека за даяки 10–15 роки. Гоч бизме сцели буц вельки оптимисти, податки нам то не допуцую, бо од 266 обисцох 130 празни. У 136 обисцох жие дацо вецей од

300 жительствох, а Руснацох ест меней як 200. Од вкупного числа жительствох вецей як половка старши од 60 роки.

Як потвердзене тей будучности без оптимизму найкраще нам гутори факт же зме (най не споминаме скорейши роки) од 1961. по 1991. рок у шицких осем класох каждого школского року мали понад сто школярох, а нешка лем коло двацец. Нет школярох, нет младежи, а и то мале число пре економски причини пошло на роботу до иноземства. Нажаль, валал старее, вше е числено менши, а же би теметови не були неми памятники и здогадніки же ту жили вредни людзе, на чещ шицким тим хтори нешка не медзи нами, на чещ шицким нешкайшим жительством у рамкох означованя 165. рочніци приселеня Руснацох на тоти простори пририхтуе ше друковане фотомонографіи

„МИКЛОШЕВЦИ ПОД СРИМСКИМ НЄБОМ”.

Тоту статью закончим зоз словами, хтори пошвечени миклошевскому символу, „найстаршому” жительство вала.

У Школскей памятници записане же осемдзешатих роках дзевятнастого сторочя на уходзе до валалу (сиверозаходна часц) жителе засадзели три тополі. Росли вони, росли и розвивали ше, але два за неполни 20 роки зохабели свою шестричку. Остала вона сама... Прежила шицки страданя своїх жительствох. На каждом ей лісточку записана по една подія, по едно дожице, радосне чи жалосне. Видзела шицко и памета, памета...

И нешка е на истим месце. Гордо розвива свой конари, одупера ше моцним витром. Надпатра шицких жительствох, чува их, помага им же би одорвали од забуца своих предкох, же би навикли любели тото цо им вони зохабели.

К. Лікар

КАПЛІЧКА ШЕ УЖ ХАСНУЄ

На подручю Општини Томповци, окрем валалу Томповци, у местох Миклошевци, Берак, Бокшич и Чаковци по тераз не було каплічки на месних теметовох. О тим проблему уж ше роками бешедовало и при скорейших општинских руководствах, але ришене ше не находзело, бо вше у питаню були недостаточни финансійни средства.

У спомнутих валалох, хованя ше ище одбуваю зоз обисца, цо окреме трапи у летних мешацох, кед паную горучави и невидогни гигиенски условия. Нове општин-

ске руководство принесло одлуку же би ше ришело и тото питане, та ше влоні розпочало будовац каплічки.

У Миклошевцох, опрез руского теметова, каплічка ше почала хасновац за ховане од першого юлия. По словох

началніка Томислава Паненича, укладаня до тих обектох виноша 1 милион куни. Будоване окончує будователне подприємство „Ватмонт” Винковци. Вельо того ище трба докончиц и доправиц, але ше пре законску обявзку мушело почац зоз хаснованьом каплічки, бо забранене затримоване транспорту през валал под час хованя. Од 01. январа 2016. року шицки граждане буду мушиц плациц рочну порцију за отримоване места котра будзе виношиц 20 куни по гробе.

К. Лікар

РОШНЕ ЗАЦИКАВЕНОСЦ ЗА УЧЕНЕ РУСКОГО ЯЗИКА И КУЛТУРИ

ОТРИМАНА ЛЕТНА ШКОЛА РУСИНОХ РГ У ОРАХОВИЦИ

Летна школа Русиных РГ у организацији Союзу Русиных РГ и того року отримана у славонском мјесте Ораховица од 5. по 19. јулиј 2015. року и то у едукацијним центру осецког Червеног крижа Меркур. Организацијно отримани два школи, перша часц наменена младшому возрасту або школяром нїзших класох основней школи отримана од 5. по 12. јулиј. На виучовану руског јазика и култури були 56-еро дзеци зоз рижних мјестох РГ, а зоз нїма робели учительки Марія Блотней, Леся Мудри и Андрея Магоч, хторей то було перше искуство викладаня на Летних школах. Музичну културу викладала Агнета Тимко, а танечну секцију водзел хореограф и директор Летней школи, Звонко Костелник.

Младежка Летна школа отримана од 12. по 19. јулиј у истим просторе. Зоз седму и осму класу основней школи и школярами штреднїх школах зоз РГ за организаторох того року було вельке нес-подзиване пре вельку заци-

Школяре основней школи у одходу на вилет на Ораховицким озеру

кавеносц, понеже на Летну школу пришло аж 85 младих хтори указали зацикавеносц за ученє руског јазика.

Наставу руског јазика у Летней школи тримали учительки Леся Мудри, Марія Блотней и Вера Павлович, а водителе фолклорней и шпивацкеј секцији остали исти.

И того року организатор главну финансијну потри-

мовку за Летну школу достал од Министерства просвити и спорта РГ и Руска Рада Вуковарско-сримскеј жупанији и Представитель рускеј националней меншини Граду Загребу. Учителе и школяре на Летней школи мали нагоду стретац ше зоз панї Ермилу Пзаич, хтора опрез Министерства просвити и спорта РГ провадзела їх роботу и перебувала ведно з нїма у Ораховици.

Попри порядних наставних змистох школяре ше того року могли упознац зоз творчосцу Владимира Костелника, руског публицисти и кнїжовника хторому ше того року наполнело 85 роки од народзения и Слвестера Ерделя, самоуког народног поети хторому ше того року визначує 85-рочница народзения. На дзецинскеј Летней школи зоз фолклорну секцију наступело КУД "Јаким Гарди" зоз Петровцох.

Добре позната Ораховица того лета прияла вельке число наших младих зоз хторих

ше даедни могу уж чувствовац як у родзини, понеже на Летни школи приходза вецей роки за шором.

У младежскеј Летней школи најнапреднейша група школярох ведно зоз учительку Веру Павловичову учела главни прикмети и права националних меншинох у РГ, як цо то гласацке право, число заступникох у Собору, з окремним попатрунком на права Руснацох у РГ. Медзи иншим, млади упознати и зоз организацију Руских радох, о концепцији културног живота Русиных у РГ зоз окремним толкованьом о наших културно-уметничких дружтвох и Союзу Русиных РГ, и на концу о праву школованя националних меншинох на мацеринским јазика и писму хторе ше витворює през рижни модели школованя.

Наздаваме ше же и нароч будземе мац нагоду организовац Летну школу Русиных РГ.

Вера Павлович

Закончујуца програма на младежскеј Летней школи у Ораховици

УСПИШНЕ ПОЗАГРАНІЧНЕ СОТРУДНІЦТВО СОЮЗУ РУСИНОХ РГ

Двовчена делегація Союзу Русиних РГ у чийм составе були тайомнік Союзу Русиних РГ и аниматор култури Звонко Костелник, як и главна и одвичесательна редакторка информования у Союзу, Вера Павлович, 25. августо того року нашивели вецей значни институції Руснацох у Новим Садзе.

Циль нашиви було змощноване сотрудніцтва Руснацох зоз двох бокох Дунаю и обезпечоване фаховей литературы за виучоване руского языка на Летних школах, але и у даєдних сегментох порядней настави, преглібйоване сотрудніцтва на информативним плану як и културней діялносци, хтора значна за наших людзох з обидвох бокох Дунаю.

Звонко Костелник бул прияти у Заводу за културу войводянских Руснацох, у чийм плану друковане цікавей етнографскей кніжки о народних облечиве Руснацох на наших просторох. У Заводзе за културу сретнул ше зоз мр Сергејем Тамашовим, ди-

ректором тей културней институції, подпредседателем Вивершног одбору Националног совиту Руснацох Йовгеном Мудрийом, радио новинарку Марию Тот и другима особами зоз културного живота войводянских Руснацох.

Вера Павловичова нашивела НВУ Руске слово, дзе ю приляла Мартица Тамашова, директорка тей видавательней хижи, зоз хтору бешедоване о можлівосцох сотрудніцтва у медийох, реорганізованю наших часописох и подобни питаня.

Микола Шанта, член редакції Руского слова, дзечне попрубує повязац нашу редакцію зоз младима школованима людзми од хторих бизме могли на друковане достац даєден есей цікави за ширшу руску явносц у алманаху "Думки з Дунаю". Шанта добре замержовал же ше у РГ пестує информативне новинарство, а же би воно прешло до формативного, потребне отвориц дзвери младим неафирмованим науковацом хторих ми маме

Гелена Папуга, редакторка руских виданьох учебнікох на руским языке у Заводу за видаванє учебнікох у Новим Садзе и Вера Павлович, главна и одвичесательна редакторка информования у Союзу Русиних РГ

меней, але их ест надосц у Републики Сербії.

На концу редакторка нашивела Завод за видаванє учебнікох у Новим Садзе, дзе ше стретла зоз Гелену Па-

пугову, заняту у Заводзе, у сектору учебнікох на руским языке, хтора нам у мено Заводу порихтала донацію учебнікох за учене руского языка у основней школи од першей по осму класу, даєдни учебніки зоз музичней култури и виронауки, як и руску граматіку за штири класи гимназії.

Тота вредна донація оможліви нашим културним діячом, новинаром и учительком квалитетнейшу роботу у РГ. Остава нам преглібйовац започате сотрудніцтво и предлужиц по започатих крочайох, же би побереже велького Дунаю не онеможлівело роснуце свідомосци и очуваня руского идентитету єдного народу хтори ше историйно нашол подзелени зоз державну граніцу.

Вера Павлович

Схадзка у Заводу за културу Войводянских Руснацох

НА „КОЦУРСКОЙ ЖАТВИ” И МИКЛОШЕВЧАНЕ

Тогорочна „Коцурска жатва 2015” котра през вецей активносци тирвала два дні, 10. и 11. юлия, на закончуюцей програми Фестивалу фолклору Руснацох и других националних заедніцох, патрачом приказала дванац танечни точки котри виведли ансамбли з дзевец дружтвех.

У рамикох „Коцурской жатви”, пияток, 10. юлия, перше отримана благодарна Служба Божа з нагоди 25. рочници КУД-а „Жатва” з Коцура, потим на 20 годзин, у дворе етно клубу „Одняте од забуца” промоция руских кніжкох и вистава фотографийох з прешлосци „Коцурской жатви”, а самим вечаром, дагдзе коло 22 годзин, започала и „Жатва за младих” на платоу оперз Дома култури. Була то свойофайтова журка котру анимировал тамбурови оркестер „Коцурски бетяре”.

Всуботу, 11. юлия, у поподневних годзинох отримани дефиле и наступ наймладших, а у предвечарших годзинох пририхтани Етно столи з лакотками у школ-

КУД „Яким Говля” з Миклошевцох, „Горніцки танец”

скей фискултурней сали. Закончуюца програма ше отримала у Велькей сали Дома култури у Коцуре, а понеже не було места же би шицки зацикавени вошли до сали, опрез Дому култури бул поставени вельки видео-бим, та ше програма могла провадзиц и на тот способ. З Горватскей на манифестациї була присутна Агнетка

Балатинац, Представителька рускей националней меншини Осецко-бараньскей жупаниї, а з двома танцами („Горніцки” и „Тарки”) наступело КУД „Яким Говля” з Миклошевцох.

Попри членох КУД „Яким Говля” наступели шлїдуюци дружтва: домашне КУД „Жатва” з Коцура, КПД „Карпати” з Вербасу, Дом култури

з Руского Керестура, КУД „Тарас Шевченко” з Дюрдьова, КУД „Петро Кузмяк” з Нового Орахова и КПД „Дюра Киш” зоз Шиду.

Понеже у Коцуре окрем Руснацох жию и Мадыре и Серб, вони тиж мали своїх госцох на манифестациї. Були то КУД „Кароль Сирмаи” з Вербасу, мадыарске дружтво котре одшпивало два шпиванки, а зоз сербского боку госци були танечни ансамбл КУД „др Младен Стоянович” з Младенова.

Як окреми госци, а источашне и домашні, були виводзаче тkv. „семинарского танцу”. То учашніки семинару за танечнікох з руских местох зоз Сербії котри тримал Микола Мовнар з Ужгороду, з України, а поставел танец „Тропотянка” котри явносци першираз указани на „Коцурской жатви”.

Конферансу написал Микола Шанта, а воззели ю Емилия Чизмар и Стеван Самочета.

КУД „Яким Говля” з Миклошевцох, „Тарки”

Агнетка Балатинац
Фото: Дюра Винаї

“ЧЕКАМ ЦЕ НА ВУКОВАРСКИМ КОРЗУ”

Людзе штредніх рокох, а и гевти кус старши, добре паметаю вуковарски, предвойнови корзо. Їм у шерцу глібоко урезани події и рижни стретнуца хтори ше там збували. Людзе ше през центр города шейтали, єдни з другима бешедовали, з тижня на тидзень новосци претресали, а дзепоедни и на кафи у готелу “Дунай” закончили. Були то красни часи хторих ше велі носталгічно здогадую. Пришли нови часи кед ше людзе дружа на дружтвених мрежох, а шейтац ше иду до вельких тарговинских центрех.

Група гражданох, вуковарчаньох, предводзена зоз паном Ваньом Видакович, порушала иницијативу под назву “Чекам це на Вуковарским корзу”, а з цільом же би ше ожило вуковарски корзо. Ище у априлу мешацу направели оглашку-поволанку,

шейтац зоз своіма фамелиями, помогніце же бизме пробовали ожиц тот город, видвойце годзину-два Вашого часу, не правда же нас нет, не правда же жисме у городу духох, жисме чежко, бориме ше зоз каждодньовима проблемами, але док ше бориме, добре... бо зме ту... живи зме... и жадаме дочекац лепши часи...” и “Кед же тота идея зажиє, кед ше нам тото намаганє поспиши, направели зме цошка за тот город, дахто пойдзе попиц кафу, дахто шедне на лавку, дахто себе купи пуканки, гоч то будзе лем кушчико, будзе лепше од шедзєня за рахункаром и не твориц ніч...”

Таки були початки, а кус по кус, з мешаца на мешац, суботами на корзо приходзи вше вецей людзох. Тоту иницијативу гражданох, хтори жадаю ожиц дружтвени живот городу Вуковару и врациц му часц старей швет-

Любица Гаргай и Оленка Поштич

Богати вибор ручних роботох на Вуковарским корзу

а дзе индзей кед не на Фейсбуку и поволали людзох же би ше пришли прешейтац, ніч окремно од того не обчековац, єдноставно буц ту, ту на вуковарским корзу. У поволанки за суботу 18. априла 2015. року межди иншим читамає: “... видзце ше пре-

лосци, Город Вуковар и Туристична заєдница городу Вуковару препознали як барз добру. Дали єй потримовку и вона преросла до збуваня у городу хторе ма винімово традиційну, дружтвену и репрезентативну вредносц за город.

Руски свадзєбни ручнік

Тота иницијатива з часом достала и дакус инашаки випатрунок, а на тот способ же рижни здружєня и ремеселніки могу на штандох виложиц своіо продукти. Учасц у тей приповедки достало и КУД “Осиф Костелник” зоз Вуковару. Було то на б. стретнуцу на корзу, 25. юлия. З тей нагоди креативна секция виложела своіо виробки. Члени друштва барз одушевєни зоз тоту подію и обецали присц и други раз,

та ше представиц и зоз другима змистами, як цо то наприклад национална кухня и подобне. Дружєнє на Вуковарским корзу тирва каждую другу суботу од 19,00 по 21.00 г.

А, ниа, цо вас обчекує кед же ше надумає всоботу предвечаром прешейтац през центр Вуковару. Ту сце годни найсц квалитетни вина зоз грозна и чарніцох, природне мидло и козметику, уникатни дрєвени прикраски, рижни народни ручни роботи, подобових уметнікох, гудацох, конї и кочи на хторих ше можеце вожиц и вельо иншого, а шицко зоз Вуковару. Годни сце упознац веліх интрєсантних людзох хтори ту кажди дзєнь жию, тадзи преходза и дзєля каждодньовосц городу на Вуки и Дунаю.

Любица Гаргай

РУСКИ ЁДЛА У РАМИКОХ ВУКОВАРСКОГО ФИЛМ ФЕСТИВАЛУ

Того року у Вуковаре отримани Вуковар филм фестивал хтори тирвал од 24. по 29. август. То уж 9. фестивал по шоре, а проєкції филмох приказовани на рижних локаційох у Вуковаре, Винковцох и по першираз у Валпове. У Вуковаре то було на шлїдуючих локаційох: Агенції за водни драги, Парку замку Елц, Вуковарскей ади, у кину у Борову Населеню и Музею вучедолскей култури. У Винковцох и Валпове на по єдней локації и то у Центру знаня Винковци и Центру култури Валпово. У тих шейсцох дньох приказани 84 филми подзелени до 11 категорийох, а у змагательней програми приказани 8 краткометражни, 8 длугометражни и аж 15 документарни филми. Филм фестивал святочно отворел директор фестивалу Игор Раконич, хтори и найзаслужнейши же Вуковарски филм фестивал у тих дзевец рокох постал єден зоз найзначнейших у Горватскей и региї. На отверанє зоз Загребу сцигол и городоначалник Ми-

Руска декорация на

лан Бандич. Фестивал шести дзень святочно завар вуковарски городоначалник Иван Пенава, а того вечеру преглашени и побидніки змагательней часци фестивалу. Влонї по першираз до рамиках того филмского фестивалу уруцена ище єдна часц, а то представляє национальних кухньох и єдлох вуковарского краю. Організатор того була Туристична заєдница, а зоз цильом же би ше

госци хтори ту приду зоз рижних местох жеми и иноземства баржей упознали зоз людзми хтори ту жию и їх рижнородну традицию. Так и того року кажди дзень у пополадньових годзинох представена по єдна национална меншина. Руснаци на шор пришли остатнього дня фестивалу, 29. августа. Поволанка и того року сцигла на Раду рускей национальной меншини городу Вуковару и

ей председательку Лелу Дітко, хтора вец у сотрудничтве зоз КУД "Осиф Костелник" Вуковар, т.е. креативну секцию "Прадки" реализовала жадане.

Так ше того предвечара на столе Готелу "Лев" нашли шлїдуєци руски єдла: череги, капушаніки, бухти, горгелї, кифлочки зоз маком, рейтеши зоз сиром и зоз бундаву, кромляніки, белуши и гомбовци, а порихтали их Олена Поштитч, Наталиа Барна, Ліляна Киш, Младенка Русин и Любица Гаргай. Окрем єдлох були понукнути и палєнка зоз вишні Звонимира Барни и ликери зоз маліни и вишні. За тоту нагоду до широких руских сукньох облєкли ше танцошки дружтва, Марія Русин и Леона Бурчак. Окрем госцох Филм фестивалу и гражданох з Вуковару, руску кухню коштowali и дали ей портимовку, директорка Туристичней заєдници Городу Вуковару Ясна Бабич и представитель городских власцох Далибор Жигич.

Любица Гаргай

ДРАМСКА АКТИВНОСЦ ПЕТРОВЧАНЬОХ

Наступ драмских аматорох наисце зна дакеди буц барз цікави, гоч ше одбул у єдним штрєдку дзе число Руснацох спрам числа жительох як цо то Осиек барз мале. Сама догварка коло наступу дуо драми "Пирскаци жирячки малженства" у Осиеку розпочала на "Петровским дзвону" зоз нєслужбову бєшеду председательки осецкого дружтва зоз глумцами, чи маю дзеку присц вивец театрални фалат на подобовой колонїи у организації осецкого дружтва. Глумци виражели жаданє наступиц, алє заш лєм були застарани бо остатнє виводзєнє було скорей пол рока у Новим Садзе. Од теди вецей нє доставали поволанки, та ше проби за тот драмски фалат вецей нє отримовали. Тидзєнь пред поражденєм наступом сцигла и службова поволанка же би ше 20. юния пришло до просторийох осецкого руского дружтва и вивєло театрални фалат. Глумци ше штири—пейц днї пред наступом жишли на проби и сами кус скептични же як то випаднє

и кельо тексту остало у глави, но як проба рушєла текст ишол без вельких почєжкосцох, та шептачка, так повєц, анї нє мала роботи. Потим отримани ище два проби и глумци були порихтани за виводзєнє. Кєд же дацо и запнє — ту шептачка, а тиж так и судия котри, кєд будзє требц, помогно коло тексту. Так сцигол и 20. юний, всоботу пополадню на шейсц годзин мала екипа од нас осмерих рушєла за Осиек. Годзину потим були зме пред будинком дзе Руснаци маю просторий свойого дружтва. Дочекала нас панї котра за то то була тот дзєнь задлужена, привитала нас и поуказовала просторий котра нєвелька, алє за виводзєнє того дїла достаточна. Поставели зме сцену, глумци ше пооблєкали и таки порихтани чекали осем годзин же би ше позберала публика. На нашо чудованє сала ше наполнєла, 30—35 особи у публики за место дзе же лєм коло сто припаднікох рускей националносци барз вельо. Було ту старших алє и младших, та аж и дзецох.

Самє виводзєнє було наисце комичнє, глумци Иванка Колбасова и Владимир Дудаш Данков були наисце розположени, та ше Михал и Ганча указали у правим шветле же як то випатра кєд ше малженска пара котра ведно жис вецей як триецц роки розиходзи на суду, и на комични способ виноши свой интимни живот, цо при публики на вецей заводи виволало гласни шмих. На концу публика зоз длугим кляпканьом награждала глумцох котри велїх здогадли на подобни слички зоз їх власного живота. По законченю службовей часци ушлїдзєло друженє. Петровчанє ше пошорєли, та позберани коло домашнїх розпочали бєшеду, вшелїяк по руски, цо захищавєло старших патрацох, бо у таким варошу чєжко бєшедовац свою власну бєшеду, як гварєл єден з нїх "уж нє памєтам кєди сом ше остатнїраз тєло набєшедовац и наслухал по руски". Нашли ше ту и двомє хлапчиковє котри пришли з оцом, а котри ше тиж гу нїм оздзивал по руски, наисце нє легко у

єдним штрєдку дзе малє число Руснацох и дзе дзеци чєжко же маю пайташох зоз котрима можє бєшедовац руску бєшеду, научиц их по руски бєшедовац. Наздавам ше же оцєц будзє мац витирвалосци и свойо дзеци научи рускей бєшеди, а вшелїяк можє буц приклад и нашим векшим штрєдком, же бєшедовац зоз власнима дзецима на своей бєшеди нє ганьба, а анї им у школи нє будзє завадзац. Була то лєм кратка сличка з єдного наступу петровскей драмскей секції КУД "Яким Гарди" у єдним малим руским штрєдку. Петровчанє остали захищавєни зоз осецку публику котра указала же нє муши буц 200 або вецей патрацох же бизме могли повєсц же наступ бул удатни. Винчєм Осєчаньом на їх упартей роботи у дружтве коло очуваня шїцкокого цо руске и жичим бєльо успиху у работи и наздавам ше же витворимє ище велї таки успишни наступи.

Томислав Рац

ЖАДАМ ЦИ МИР И ШИЦКО ДОБРЕ

МОСТ СЛИЗОХ

Мост слизох повязовал драгу кадзи крачала,
розпресцерал ше за ню як шлаєр.

Дзе лєм крочела,

капка за капу залівала жем, сцернянку,
корені старей тополі на концу валала,
дражки бетонски, лавочку пред хижу...

одпитовала ше од каждой травки,
сцела облапиц кажди ядловец,

побочкац кажди квиток мушкатли и косатки...

затримац пах червеной ружи у чувствох,
преляц до очох белаве небо понад валала
и годзину з турні у удох зачувац

док поладне вибивала.

Дзвони тей хвильки радосно задзвонєли,
на «Ангел Господні» поволовали,
але єй душу з больом розходу запарали.

Пред хижу клекла, три раз ше прежегнала,
молитву вимодлєла и жем побочкала.

Жадала умертвиц чувства
и з ошмихом крочиц до автобуса
котри ю одвеже там дзешка
дзе лепши живот,

дзе ше не шпирта по шмецу
же би ше нашло фалаток хлеба,
дзе ше не патри до бутелара
кед дзецко пожада сладоляд...

Сцела урезац сличку валалу
глібоко до шерца и замкнуц ю,
замкнуц до найдальшей клітки,
по час кед ше знова враци.

Але слиза слизу здоганяла,
боляци крик вирвал ше зоз першох
а нога чежко на ґарадичу ставала,
автобус як жвир неприятельску доживйовла.
До снох о лепшим живоце у цудзим краю вериц
гевтей хвильки престала
кед нога, по власним обисцу
вещей не крачала.

Агнетка Костелник Балатинац

кажди час
за себе гутори
же є модерни
а гевтот
цо прешол
заостали

мой оец
до школи ходзел
зоз крейду и
таблїчку
а нешка
дзеци ходза
зоз таблетом

не так давно
воли коч цагали
а нешка ракети
леца по вселени

и було би
ище вельо того
за поровновац
але мне интересує
лєм єдно
кеди ше человек
модернизує
так же най зоз шерцом
не осудзує
кеди человек
шерцо отвори
и з нього вилєє
любов непрераховйовану
ґу другому
и жиц
як мац каждому
сцерпезліво
жадаюци каждому
мир и
шицко добре

Любица Гаргай

ХИЖА СВЯТОГО ПЕТРА

штирме здрави
верели
не одуставали
открили кров
хорого
гу твиім ногом
спущели

видзел ши их
виру
и нерухоми
станул
на очи невірніком

одпуцел ши му
грихи
и вон щешліво
пошол

хижа святого петра
по дзеки твоєй
открита
а понад ню
церква святого петра
необична
осемкутова
у воздуху

Любица Гаргай

KUĆA SVETOG PETRA

četvorica zdravih
su vjerovala
nisu odustajala
otkrili su krov
bolesnoga
k tvojim nogama
spustili

vidio si njihovu
vjeru
i nepokretan
je ustao
na oči nevjernika

otпустио si mu
grijehe
i on je sretan
otišao

kuća svetoga petra
po volji tvojoj
je otkrivena
a iznad nje je
crkva svetoga petra
neobična
osmokutna
u zraku

Ljubica Harhaj

СОН

сон ми на очох
спокой у души
писня у шерцу
одгукує
по непрерывних дильовох
зоз снами
загартушенима
кед виходзели
на початку
рока єдного
и загучали
у других ведно
зоз забутима бешедями
старих людзох
до хторих
нажалъ
ніхто не трима
бо старосц стара
а младосц гербна
и недоказна
ягод же би
тота хвилька
вично тирвала

Любица Гаргай

РОК ПОШВЕЦЕНОГО ЖИВОТА, СВИДОЦТВА У ПИШКУРЕВЦОХ

На сам дзень виберанкох за ради и представителюх национальных меншинох, 31. мая, шестри Василянки з Осиеку, у року пошвеченого живота котри святы Оцец, папа Франьо, преглашел од 30. новембра 2014. по 2. фебруар 2016. року, одлучели нашивиц место Пишкуревиц и пред вирнима котри пришли до грекокатоліцкей церкви св. Димитрия, шведочиц о своїм опредзеленю же би постали чесни шестри.

Пред невеликим числом вирнікох, после Служби Божей котру служел домашній парох, о. Игор Сикора, а зоз шпіваньом, попри дзяка Михала Панковича, попрывадзели и

Чесни шестри Василянки з вирнима з Пишкуревиц

сами шестри Василянки, чесни шестри шведочели о хвилькох у котрих почувствовали же их Бог вола же би свой живот препровадзели у монашеству и пошвече-

цели го Господу Богу. Шведочели шестра Ярослава и шестра Януария, а шестра Провинциялна, Анастазия Питка, привитала шицких у церкви и поволала же би

ше попатрало мурово новини котри приказовали препатрунок розвою женского Василянского шора на наших просторох.

Єдни з перших котри ступели до Василянкох з наших просторох були и дзивиц зоз Сивчового роду, Ана и Вероника, познейше чесни шестри Амброзия и Василя, котрих потомки и нешка жию у Пишкуревиц.

По законченей службовей часци у церкви, чесни шестри нашивели даскельо фамелиї з Пишкуревиц котри пре старосц недосц рухоми за одход до церкви.

Агнетка Балатица
Фото: А.Балатица

УСИКНОВЕНИЕ Св. ЙОАНА КРЕСТИТЕЛЯ И УСИКНОВЕНИЕ НАШО

Конец церковного року (церковни рок у византийней традиції почина вше 1. септембра и закончус 31. августа). Остатне векше швето у типикю (календару) церковного року то Усикновение св. Йоана Крестителя, предтечи Господнього. Швето здогада на шмерц праведніка. Служба ше служи у червених ризох. Тот дзень дакеди бул строго посни. И нешка ше препоручуе на тот дзень посциц. Єст веліх котри тот пост наисце и отримую з власней побожносци. Виринок (зачало) з Марковой евангелиї одгукуе нам у ухоч добре познате одбуце у Иродовой палати (Мк 6,14-30). Понеже усикновение слово котре означае же дахто остал без глави (же му глава одрубана подобне способу на яки терористи у сиверней Африки и Малей Азиї остатніх рокох на дзешатки людзох обезглавели), було би интересантне тото швето пробовац порозумиц праве у тим ключу безглавосци котра може мац свою обективну и свою метафоричну димензию, а тоту другу заш мож розважовац у вецей напрямоч.

Патраци глібше до структури текста евангелиї, бо слово евангелиї, то слово Боже, воно вше у себе ноши поручене котре надиходзи пречитану причту, видзие же ше обезглавене котре нашло св. Йоана очитусе перше у обезглавеносци цара Ирода. Цар Ирод, перше и перше не бул цар у самостойним значеню, але слуга Риму котри управлял зоз єдну обласцу Римского царства. Так же фактично не бул глава держави, але поведзме же бул глава народу, а тоту народну главу було легко по потреби меняц и зоз боку римского цара и зоз боку израильского народу. Не бул вон человек святы и пошвечени, але заш ше, гвари евангелия, намагал слухац, и розважовац тото о чим бешедовал його духовни авторитет — Йоан. То значело же ше намагал не дац спреднуц од тих котри го окружовали. Єдна з ніх була и Иродияда, жена Иродового брата Филипа зоз котру вон жил, а котра мала свой власни интерес, директно и преиґ своей дзивки длуґши час балансировац на политичней сцени. Понеже „і овсе, і повсе“ можеце достац лем на реклами, очивисно же Йоанова праведносци и

Святы Йоан Креститель

мудросц завадзали на драги власней кариєри Иродовой жени. Тота котра би, кед му є уж жена, требала зоз нїм руку под руку, у сущносци сцела висциснуц цо вецей можливе за себе. Прето чекала нагоду за обезглавиц Ирода, же би вон обезглавел Йоана. Обезглавеносц цела лем пошлїдок обезглавеносци души, шерца, человечносци у човекови. Праве Ирод перши страцел главу под уплівом алкоголу и краси дзивоцкей, та обецал кед треба и себе одрубац главу пре єден танєц („гоч цо лем питаш, дам ци“). Иродово приятеле у тим шицким лем подкуриовали, допомагали Иродовому траценю. Приятельство з Иродом було им будоване на їх власним интересу. Не дзбали вони за Ирода. Можебуц же им праве

требала причина же би го обвинели же є не человек од слова, та го на тот способ сцели склонїц себе зоз драги. Зоз того дрилїня и надрильованя, чисценя терену себе самому, поведли бизме, и сам Ирод у страху же би не бул почисцени, чисци зоз своей блїзкосци св. Йоана, бо и його глава була уценєна. Цикаве же аж и дзивка Иродияди обезглавена. Вона под подполним уплівом мацери. Иродияда єдина котра ноши главу на своїх плєцох у тей цалей причти.

Могло би ше тєраз рушиц у веліх напрямоч, але рушме зоз тим же: Зли нїґда не препущуе нїч случаю. Кажде обезглавїованє у першим шоре духовне обезглавїованє. Обезглавїованє у тілесно-материяльной форми лем пошлїдок гевтого першого. Кед би Ирод бул характерни, гоч и погришел, не допушел би шмерц Йоанову. Йоан ше тримал богобойно своих принципоч, шлїдзел драгу вири, у своей широсци дорушовал шерца веліх, и добрих и злих. Його широсц и дошлїдносц наградзена з вичним паметаньом и царством небесним. Вон постал прикладнїк широго живота по слову Божим. Димензия гришносци ише не доходзи у тей першей и фундаментальной, насущней опциї за человека християна, а то: мац душу, мац характер, буц человек, дошлїдни принципу нашлїдованя слова Божого. Два тисячи роки лем цо не прешло од кеди Йоан ходзел по тей нашей жеми, заш лем його приклад и тота причта оставаю актуални за кажди час.

Видзи ше же остатніх тижных дзепоедни спомедзи нас ознова по хто зна хтори раз траца главу. Траца ю и, у абсурдно процивних становискох свойому фундаментальному християнскому опередзелєню, як кати рубу главу праведніка. Лем питанє хтора то дзивка цо пред нїма танцує? Яки то плїтки интерес облечени до пьянства духовного? Яки то пайташе цо таке дацо потримую? Питанє ише цикаваше: хто Иродияда котра розказує? На концу остава питанє, можебуц найзначнейше од шицких предходних: „А дзе у тим шицким я?“ Най одвит себе кажди сам да.

о. Владимир Седлак

КУД ЯКИМ ГАРДИ ЗОЗ ПЕТРОВЦОХ У ОРАХОВИЦИ

Хлопска шпивацка група

Пастирски танци

Знагоди означованя 65. рочніци КУД-а „Яким Гарди“ зоз Петровцох, у Орховици Петровчане ше представели зоз часцу своєї програми у Доме Червеного крижу „Меркур“ у Ораховици зоз полгодзинову програму руских писньох и танцох школяром основней школи котри перебували у Летней школи Русинох, а котра ше кажди рок отримує за тих школярох котри не маю можлївосци виучовац мацерински язык у порядней настави у своїх школах.

Концерт розпочал зоз рускими танцами „Танцовала би я танец та за танцом“ и „Три гвиздочки на небе“, зоз дзвчатми пооблеканима до руских пасових сукньох и зоз баршоняма на глави. Школяре мали нагоду видзиц облечиво Руснацох як воно випатра у танцу и як ше облєка и звичайно же були обчаровани зоз танцами яки и сами научели у школи. У предлуженю програми дзєцинска

шпивацка група зоз народними инструментами и вокалними солистами под руководством Анї Гришук Гайдук представели ше школяром зоз народними дзєцинскими писнями. Же би ше преблекло до другого народного облєчива, група шпивачох „Якима Гардия“ одшпивала даскельо руских писнї у провадзєню Звонка Еделинскового на гармоникї. Предлужуюци програму, танєчни ансамбл предсавел ше зоз рускими пастирскимї танцами принєшенима зоз Горнїци, дзе нашо дїдове були пастире, а народне облєчиво дочаровало тот карпатски край. После програми за госцох обезпечене ноцне купанє на базену, а вєшелє ше предлужело у заєднїцких просторийох школи зоз руску писню и танцом за учительох и госцох. После кратшого дружєня шицки ведно пошли дому.

Звонко Костелник, проф.

Дзєцинска шпивацка секция

Руски народни танци

ОТРИМАНА ЮБИЛЕЙНА 30. МАНИФЕСТАЦИЈА «МИКЛОШЕВЦИ 2015»

Танечна секција КУД «Яким Говля» Миклошевци

Танечна секција КУД «Яким Гарди» Петровци

Мелодиї на габох Дунаю

У рамикох манифестациї «Миклошевци 2015» промована нотна кнїжка Юлина Бучка «Лем писня далей будзе жиц», хтора уклучує 30 шпиванки рижнородни по жанру: дзезински, забавни и у народним духу. Рецензию до кнїжки написала Лидия Пашо, а нотни материял позберили и пририхтали Лидия Пашо, Юлиан Рамач Чамо и Ана Бучко. Рамики кнїжки оформел Богдан Ерделї, а за ей видаванє заслужни Координация радох и представительох городох рускей националней меншини Републики Горватскей, а окреме представител рускей националней меншини городу Загребу, мр Ириней Мудри.

Лем писня далей будзе жиц

Тогорочна манифестација «Миклошевци 2015» започала всоботу, 29. августа, зоз програму под назву «Лем писня далей будзе жиц», хтора пошвечена композицийом Миклошевчяня Юлина Бучка, а з нагоди друкованя кнїжки под истим насловом. Програму отворела Гелена Бучкова зоз шпиванку «Писні сон» на слова авторки Агнети Бучко Папгаргаї, по хторей и дали назву кнїжки композицийох. Музично у провадзел, як и други шпиванки у народним духу, оркестер Дома култури зоз Руского Керестура под руководством Юлина Рамача Чами. Далей, Ана Бучкова одшпивала «Мойому валалу», першу шпиванку хтору Юлин компоновал кед мал лем 16 роки. Од шпиванкох у на-

родним духу патраче могли чуц тиж и «Дунаю, рико», а шпивал ю Михал Голик зоз Петровцох, «Уцихні шерцо» одшпивала Леся Мудри, «Моя калїно» Борис Бучко, а шестри Ана и Гелена Бучково у дуету одшпивали «Кед сом ишла». Ивона Гнаткова зоз Вуковару одшпивала єдну з остатніх Юлинових композицийох «Ружичко червена», а Ана Бучкова зохабела моцни упечаток зоз интерпретацию шпиванки «Била голубка».

У своім музичним опусу Юлин Бучко мал и шпиванки за дзеци. Прето ше у соботей вечаршей програми нашло место и за нїх. Наймладша шпивачка програми, Клара Миклошова, одшпивала «Ту мам очко» на слова Мирона Колошняя. Юлинова унука Миа Бучкова наступела зоз шпиванку «Не за дзеци», Кристиан

и Клара Миклошова одшпивали шпиванку «Не по моди» и шицки тройо одшпивали композицию «Хованє єдней жаби».

У кнїжки окреме осемнац шпиванкох у народним духу и пейц дзезинских, єст и осем забавни шпиванки. Єдну зоз нїх под назву «Придз» одшпивала Нада Батаковичова з Миклошевцох, а провадзела ю женска шпивачка група Културно-уметничкого дружтва «Яким Говля». За коєц програми Женска шпивачка група одшпивала и шпиванку у народним духу на слова Силва Ерделя «Дує витрик».

Члени КУД-а «Яким Говля» и їх гosci патрачом подаровали приємни вечар, а як здогадованє на Юлина Бучка остава його кнїжка хтора збогати шицких хтори ю буду хасновац, доказуюци же

КУД «Осиф Костелник» Вуковар

Дружтво «Руснак»

КУД «Петефи Шандор» Ласлово

КУД «Младосц» зоз Водінцох

Женска шпивацка група КУД-а «Яким Говля» з Миклошевцох

«Лем писня далей будзе жиц док будзе швета и ест сна».

Поздрав ровніни

Централна програма миклошевскей ювильейней 30-ей манифестациі, хтора уж традиційно ноши назву «Поздрав ровніни», отримана введзелю пополадню, 30. августа. Скорей програми члени КУД-а «Яким Говля» и представителе месней власци положили венец на памятник, а у грекокатолицкей церкви Рождества Пресвятей Богородици одслужена Служба Божа.

Програму отворел председатель дружтва Славко Ждиняк, а присутних привитали началник Општини Томповци, Томислав Паненич, председателка Союзу Русинох Републики Горватскей, Дубравка Рашлянин и представитель рускей национальной меншини у Совету за национални меншини, Звонко Костелник. Манифестацию нашивели и госци зоз Войводини, представителе Национального совету Руснацох, а медийно була попровадзена як з боку горватскей телевизії, так и войводянских медийох.

Програму традиційно започало домашнє КУД «Яким

Говля» и то зоз наступом наймладших зоз танцом «Косене, грабане, плакане» у хореографії Желька Лікара, а под руководзеньом Єлени Сабадосхой. Женска шпивацка група одшпивала два свадзедни шпиванки «За хижочку нашу» и «Як ми будзе», а стару шпиванку «Ой гори, гори мойо» одшпивали «а капела». Старши фолклораше представели ше зоз «Горніцким танцом» и «Натарки», за хтори их порихтали Ана Бучко и Виолета Гирйовати.

Од руских дружтвох у програмі участвовали КУД «Яким Гарди» зоз Петровцох, зоз хлопску шпивацку и танечну групу, Культурне дружтво Руснацох зоз Винковцох представело ше зоз двома шпиванками, Культурно-уметніцке дружтво Руснацох Осиек зоз недавно оформену фолклорну секцию, КУД «Осиф Костелник» з Вуковару зоз шпиванками и танцами и Дружтво «Руснак» зоз Петровцох зоз шпиванками.

Госци на тогорочней манифестациі були горватске Культурно-уметніцке дружтво «Младосц» зоз Водінцох при Винковцох и два мадярски дружтва под исту назву «Петефи Шандор». Єдно приходзи зоз сушедного валалу

Чарковцох, а друге зоз Ласлова при Осиеку.

Тогорочну манифестацию збогацела и вистава младих неафирмованих уметнікох Кристияна Медеша зоз Петровцох и Роберта Ерделя зоз Винковцох. Док Кристиянова облюбена техніка олей на платну, Роберт ше у тей фази своєї творчосци застановел на рисункох зоз

углом, клайбасом и скульптурах зоз гліни.

Манифестация отримана под покровительством Совету за национални меншини Републики Горватскей и сопокровительством Општини Томповци и Союзу Русинох РГ.

Леся Мудри

Хор КУД «Осиф Костелник» Вуковар

КУД Руснацох Винковци

КД Русинох Осиек

КУЛТУРНО УМЕТНІЦКИ ДРУЖТВА РУСИНОХ РГ УЧАСТВОВАЛИ НА ФЕСТИВАЛУ ЖРИДЛОВОГО ШПИВАННЯ ОТРИМАНИ XIII ФЕСТИВАЛ ЖРИДЛОВОГО ШПИВАННЯ “НАЙ ШЕ НЕ ЗАБУДЗЕ” У ДЮРДЬОВЕ

КУД Русинох Винковци

Внедзелю, 23. августа того року, у войводянским месце Дюрдьов отримани XIII фестивал жридлового шпиваня “Най ше не забудзе”, на хторим участвовали руски культурно-уметніцки дружтва зоз Републики Сербії, але и три Дружтва члени Союзу Русинох РГ.

Пред публику и членми фахового жирия зоз по трома писнями представели ше чле-

ни домашнього КУД “Тарас Шевченко” зоз Дюрдьова (шпивали дзивоцка шпивацка група, хлопска група и жридлова група), КУД “Карпати” зоз Вербасу зоз мишану шпивацку групу, КУД “Петро Кузмяк” зоз Нового Орахова зоз женску шпивацку групу, КУД “Дюра Киш” зоз Шиду (наступела женска шпивацка група), РКЦ Нови Сад зявел ше зоз хлопску групу, КУД “Иван Котляревски” зоз Би-

кич Долу представело ше зоз мишану шпивацку групу, РКУД “др Гавриїл Костельник” зоз Кули зоз женску и хлопску групу, КУД “Жатва” зоз Коцура змагало ше зоз женску шпивацку групу, а Дом култури Руски Керестур зявел ше зоз хлопску и дзивоцку шпивацку групу.

Зоз РГ участвовали КД Русинох зоз Винковцох, чия мишана група одшпивала писні “Дому, шугай дому”,

“Пила бим” и “Пред нашима дзверми”, КУД “Яким Гарди” зоз Петровцох наступело зоз Хлопску шпивацку групу хтора виведла шпиванки “Уж преквитли били ружи”, “Ловар” и “Коні мойо, коні врали”, а КУД “Яким Говля” зоз Миклошевцох у Дюрдьове представела Женска шпивацка група хтора одшпивала писні “Ей гори, гори”, “За хижочку нашу” и “Як ми будзе”.

У ревиалней, незмагательней часци наступела дзивоцка група РКЦ Нови Сад и “Дюрдевак” зоз Дюрдьова хтори виведол даскелі сербски жридово шпиванки.

У мено фахового жирия Агнета Тимко преглашела тогорочного побидніка змагательней часци Фестивала “Най ше не забудзе”. Побидніки хлопска шпивацка група РКЦ Нови Сад, а специялну награду достало Дружтво Руснацох зоз Суботици.

Без огляду же ше гутори же значне ше змагац, а не победзиц, наздаваме же же ше нашо дружтва и нароч буду змагац на XIV фестивалу жридлового шпиваня у Дюрдьове и же ше враца зоз даедну награду.

Вера Павлович

КУД «Яким Говля» Миклошевци

КУД «Яким Гарди» Петровци

УМЕТНІЦКА КОЛОНИЯ У ШИДЗЕ УГОСЦЕЛА И ДВОХ МАЛЯРОХ З ГОРВАТСКЕЙ

Заєдніцки знімок учашнікох 6. Уметніцкей колоніі «Руски двор» у Шидзе

На 6. уметніцкей колоніі «Руски двор» у Шидзе, котра отримана од 6. по 8. август 2015. року, по першираз поволани були и маляре з Горватскей.

Понеже того року на подобовой колоніі КУД-а Руснацох Осиек була поволана и Анделка Античевич (Балашак), малярка з Беркасова, а котра порядне участвує на Колоніі у Шидзе, порадзене сотрудніцтво медзи Подобову колонию у Осиеку и Уметніцку колонию «Руски двор» у Шидзе.

На Подобовой колоніі у Осиеку участвовали двома млади хлапци, Роберт Ерделі и Кристьян Медеши, та праве им дана нагода же би ше уключели до уметніцкей роботи на колоніі «Рус-

ки двор» у Шидзе.

Маляре мали змесцене и єдзене у самим Руским дворе, прекрасним будинку котри дакеди хасновани як владическа резиденция, а тєраз ма рижни наменки, та медзи иншим на три дні угосцує и малярох. Хасную го тиж и здружєня котри робя з дзецми з окременима потребами, а єдна часц ше ище ушорює.

На Колоніі було коло 25 учашнікох, але тота Колонія, за розлику од осецкей, не зазберує преважно руских малярох, але зазберує афирмованих уметнікох.

Думане председательки КУД-а Руснацох Осиек и Представительки рускей националней меншини ОБЖ, Агнетки Балатинац, же потребне цо

вєцей младих уключовац до рижних активносцох, та прето опредзелене було послац тих младих хлапцох на Колонию, же би од старших цо вєцей научели и же би ше упознали зоз другима котри тиж маю любов гу такей файти уметносци.

На отвераню Колоніі, попри о. Режака котри привитал госцох и подзелєл им малярски платна и фарби, кратку културну програму пририхтали члени КУД-а «Дюра Киш».

Колонія була у організації о. Михала Режака, пароха грекокатолицкей парохиі зоз Шиду и КУД «Дюра Киш» зоз Шиду.

Агнетка Балатинац
Фото: А.Балатинац

МОЙ ВАЛАЛУ

МОЙ ВАЛАЛУ
Ой, ти мили мой валалу
нігда це я не забула,
ша ту ше ми у дзецинстве
занавики любов збула.

Твойо давни дражки
з цеглох муровани,
ту у моїх очох
навики остали.

А дидждж кед попада
дражки викивани,
та били ботошки
на страх випирскани.

А по драги коні
кед дакус дринґали,
ягод хмари кочи
праху подзвигали.

Внедзелю гудаци
кед у карчми грали,
леґинє дзивчата
крашне викруцали.

Дзецински бависка
я у шерцу носим,
а пре здогаданя
и очка орошим.

Вельо раз у думкох
я орошим очка,
у куцику шерца
на вше маш месточка.

Велі роки прешли,
а думки летаю,
лєм годзинки часи
назад не врацаю.

Мелания Пап

„ЗА ЗАЄДНІЦУ И СЕБЕ“

Мудра стара при-
словка гутори же
треба любиц свойо
и почитовац цудзе. У Пет-
ровцох маме єден зоз при-
кладах як любиц свойо и
знац ценіц тото цо нам
предки зохабели. Отворена
1978. року и од теди по
нешка ушорйована и отри-
мована, Етнографска збирка
Русинох у Републики Горват-
скей, Музей котри ма вельку
вредноц. Того року Союз
Русинох Републики Горват-
скей зоз потримовку Заводу
за заняце, а у рамикох Про-
грами явних роботох „За за-
єдніцу и себе“, запошлели 2
особи. Таня Креніцки и
Звонко Еделински шоря и
порая Етнографску збирку у
Петровцох. З тей нагоди по-
ведза нам даскельо слова и
свойо упечатки.

Здогадніце нас як випатра стара руска хижа и цо ци- каве у ней и коло ней?

Таня: Конкретне, у Музею
єст 4 просторії и єдна окрем-
на коморка. Од уліци предня
хижа, потим приклет
з отвореним комином
(кухня), а потим задня хижа.
У штвартей просторії вилоче-
ни ткалацки експонати:
кросна за тканє конопових
продуктох, церліца за трєц

Предня хижа

конопу, кудзель, кожелец за
мотанє предзи, мотовидло и
друге. Мне особне цікави
руски пец у предней хижи,
часци з народного облєчива
и часци „зоз ормана“: ткани
ручніки, плаhti, фитюли, ви-
шивани кошулі, хлебовки...
Лем стануц, розпатрац и ду-
мац яки вредни руки нашо
стари мали. Видвоєла бим и
два интересантни ружовани
дзивоцки лади, єдна зоз
1889. року, а друга зоз 1890.
Цікави и ружовани лавки зоз
1906. и 1907. року. Приклет
зме того року досц ушорйо-

вали, а у задней хижи маме
ише роботи.

Звонко: Цо ше дотика вон-
кашней часци, предні и ост-
атні двор дзелі автентична
ограда (плот). У остатнім
дворе находза ше студня,
вонкашні туалет, гамбар,
чардак, шопа и просторія
дзе ше тримал коч, санки и
подобне, а ту и комора зоз
котрей ше ишло на пойд.
Ушорена и єдна окремна
просторія - галєрия за ви-
кладанє малярских роботох
наших сучасних уметнікох.
Видвоєл бим посцель у
шопи. Велі младши ше нес-
подзиваю кед чую же слу-
гове спали у шопи зоз живо-
тиняма. Древена доска
вишєла притвердзєна зоз
ланцама на повалу и то було
место дзе слуга спал.

рипанє, глейтованє, вино-
шенє вельких и чежких экс-
понатох), а на даяки роботи
жени баржей звикли (чуханє
оцкох, помиванє, складанє и
украшованє).

Вельо ту роботи коло экс- понатох, поведзце нам як их чуванє?

Звонко: Недревени экс-
понати поумивамє, ощєткаме
лебо очухамє. Древени экс-
понати премасцуєме зоз
средством за импрегнацию
древа, то их єден час очува
од червоточу. Кед ше осуша,
премасцуєме их зоз чечним
парафином и то им дава же
би ше бліщали, а потим и
прах легчєйше з нїх поудє-
рац. Мури зме билєли, було
ту и глейтованя, рипаня, фар-
беня и подобне.

Вас двойо, жена и хлоп, ду- має же лєпше же так? Маєцє подзелєни роботи на „хлопски“ и „женски“?

Таня: Думаєм же лєпше же
так, гоч думаєм же робота то
робота и кед ше муши,
щицко ше може поробиц.

Звонко: Думаєм же так
лєпше. Даяки роботи лєг-
чєйши хлопом (на приклад

Єст дацо цо бисцє ви- двоєли як наймилшу ро- боту?

Таня: Мойо роботи ше най-
вєцєй дорушую пораєня, по-
миваня, чуханя, билєня... –
роботи котри каждая жена
дома (та и каждодньово)
роби. Но, цікаве ми то же ме
Музей здогадує на бабову

Таня Креніцки зоз вишиванима ручніками

Посцель у предней хижи

хижу и моцни запах упечених погачикох, та ме порасне кухні здогадло на дзедзински дні.

Музей полни з вреднима експонатами, можеце дацо видвоіц як найцікавшэ?

Звонко: Барз ми интересантна витэрніца. Направена є зоз древа и з єдного боку ма ручку за обрацанє, а на верху вельку древену судзину до котрей ше усипала пасуля.

Под судзину стало шитко. Судзина мала таке направене як отвор през котри пасуля випадовала до шитка. Як людзе обрацали ручку, витэрніца ше тресла и воздух видул шицко шмеце зоз пасулі.

Таня: Мнє цікави збуцок. То глібока древена судзина у котрей ше правело масло. Шметанка ше уляла нука и вец ше зоз древену, як дещичку, муцела, муцела док не настало масло.

Звонко Еделински коло витэрніци

валалского, польоділского обисца будзе полнейша.

Можеце нам у пар словох повесц чом вредзи присц до Петровцох и опатриц Етнографску збирку?

Звонко: Же у тей Етнографскей збирки єст цо видзиц и з чим ше цешиц, вельо гуторя и записи зоз кніжки упечаткох, дзе перши запис датує зоз 1978. року, кед Етнографска збирка и отворена. Од теди, велі приходзели и на одходу написали барз красни упечатки.

Таня: На розуме ми думка же як крашне же нешка маме таку богату часц прешлосци – хижу котра шведочи живот наших предкох. Прето вредзи присц и опатриц, чловек вше може и треба дацо нове видзиц, упознац и научиц.

Танєри на муре у кухні

Єст даяки роботи котри през шейсц мешаци, док ту робице, не сцигнеце закончиц?

Таня: Єст ту досц роботи, ми ше пошвевели експонатом и Музею як хижи котру треба отримовац. Док, на приклад, не сцигнеме поскладац цегли до другого двора.

Звонко: Тиж так, у плану ушорйоване додатней просторіи у остатнім дворе – сєняри – так же слика руского

Дзекуєме на розгварки и же сєе подзелели свойо особни упечатки з нами. Музей ше и далєй шори и порай и наздаваме ше же у бліскей будучносци и сама хижа, як и експонати, буду учишлени до нерухомого культурного скарбу Републики Горватскей.

Мануєла Дудаш

ПОРАЄНЄ ОБИСЦА ЗОЗ НЕЧКОДЛІВИМА АРТИКЛАМИ

Верим же ше у кождим обисцу находза шлі-дуюци три артикли: соль, оцет и сода бикарбона. У остатніх часох досц ше бешедує о екології, та праве прето тоті три артикли барз цикави у хаснованю и за порасєне обисца. Паметам, кед сом була ище дзецко, одходзела сом до прабаби до Миклошевцох и припатрала ше як баба умива скленяни канчов за воду од шпляхох води. Вжала до пальцох солі, посипала по канчове, зоз руку вичухала, зоз воду вимила и канчов бул бліщаца, як нови. Питам ше, так сама себе, прецо и я то не робим так, але за помиванє истого такого канчова хаснуєм детерджент хтори вельо чкодлївши од солі, вальо драгши, а и вельо вецей води треба потрошиц же би ше го добре вимило. Кед же вас тота тема цикави, у идущих шорикох сце годни найсц даскельо хасновити совити за хаснованє солі, оцту и соди бикарбони у кождодньовим живоце.

СОЛЬ

Окрем скленяних предметох, соль добре очисци и други. Чай як и кафа знаю на керамичних шолькох зохабяц кафови шлід хтори зоз звичайним детерджентом не зиходзи, вежнеце на шпунджию солі и щухаце го за кратки час. Зоз солю тиж можеце добре поумивац масну шерпенку, палачинкарню або судзину у хторей вам загорело єдло.

Соль добра и за чисценє одводохов. До врацей води положиме солі и усипеме до одводу. Така чечносц очисци циви од нагромадзеной масци и страци ше неприємни пах.

Пейглу найлегчейше очисцице на таки способ же на мегку ренду положице влажну соль и добре вичухаце, а вец пейглу поуцераце зоз суху ренду.

Оцет

Оцет барз добре одстранює вапнянік, бактерії и рижни замасценя. Вон нїжни у поровнаню зоз куповнима артиклами за чисценє. Кед же сце не любитель оцтового мощного паху и за тото стої ришенє. До оцту можеце дакус накапкац лимунowego соку и даєдного вам приємного паху етричного олєю и проблем ришени.

Оцет барз добри за зніманє вапняніку од води. Правда, кед же на судзини маце векши пасма вапняніку, будзеце мушиц мац вецей сцерпеня у чисценю. Оцет посипеце по месце з нагромадзеним вапняніком и зохабице же би зєдол вапнянік и вимиеце го зоз воду. Наприкад, судзина у хторей часто зогриваце воду будзе швидко полна вапняніку. Усипеце оцет и зохабце най дїйствує, а кед же сцеце пошвидшац дїйцтованє оцту, можеце зробиц же би у судзини оцет преварл та и чисценє будзе швидше. Главу тушу у купальні тиж найлєпше очисцице з лїтним оцтом. Череву тушу закруце зоз мегку ренду намочену з оцтом, най так одстої дас 20 минути, а вец го вимийце з воду. Машину за варенє кафи очисце так же кадзи переходзи вода пушице дас децу-два оцту, зохабце дакус же би одстало, а вец препущце чисту воду же би ше цивки вимили.

WC школьку добре залєйце зоз розридзеним оцтом и зохабце най так стої даскельо годзини, або преїг ноци. Док ю вимиеце будзе як нова.

За чисценє микрогабовей рерни помишайце пол шольки оцту и пол шольки води, то положце до рерни и уключце ю на зогриванє. Пара очисци шицки места до найменшей пори, а нестаню и неприємни пахи. После того рерну поуцерайце зоз чисту,

сху ренду.

Машину за помиванє судзини було би добре раз мешачно умиц зоз оцтом и то так же би ше до празней положело шольку оцту и уключело ше ю же би одробела на празно єдно помиванє. На тот способ ришице ше неприємних пахох и шпляхох од детердженту.

Кед же вам ше пластична судзина за чуванє єдла "напила" неприємного паху, вежнїце суху ренду, намочце ю зоз остом и судзину поуцерайце и з нука и з вонка.

На маїци вам остал шплях од зною под пазуху? Скорей як цо маїцу положице райбац, жовкави места намочце зоз оцтом.

Жадаце ше ришиц брамушкох? Места кадзи преходза попирскайце зоз оцтом.

Зоз оцтом можеце зняц арду зоз шрубох, матицох и подобних металних предметох. Тоті предмети предложиме до врацого оцту, а вец их добре умиєме же би оцет не очкодовал метал.

СОДА БИКАРБОНА

Соду бикарбону можеце хасновац у порасєню кухні на вецей способи. За умиванє роботних поверхносцох и дешичкох за резанє, соду бикарбону хаснуєме помишану зоз воду. За загорени шерпенки тиж так, але на способ же би мишанїна води и соди бикарбони у шерпенки преварела, одстала даскельо годзини або преїг ноци, а вец би ше ю вимило.

Сода бикарбона барз добра же би ше одстранели неприємни пахи. Вшадзи дзе ше вам у обисцу зяви таки проблем, сода бикарбона праве ришенє. До фрижидеру можеце у малей судзини зохабиц соди бикарбони и вона з нього "вицага" неприємни пах. Исто вредзи и за канти за шмеце, простор попод помивальню, шкатулу зоз писком за мачки и подобне. Тиж так неприємни пах можеце

склонїц зоз обуї так же вечар нукашно часц ципелох посипеце зоз соду бикарбону, а рано ю витрешеце. Тиж так кед же сце, наприклад, чисцели цеснок або рибу и руки вам не пахню як бисце сцели, до наמידлених рукох з мидлом додайце дакус соди бикарбони. Скорей уцицованя тепиху по нїм посипеце дакус соди бикарбони, зохабце най так стої єден час, а вец го уцицайце. Ваш тепих будзе ошвижени.

Пол шольки соди бикарбони и пол шольки цеплей води може вам похасновац як барз добре средство за чисценє кантох за шмеце. Не лєм же добре поумива, але нестаню и неприємни пахи.

Соль, оцет и сода бикарбона знаю ше у обисце хасновац и у комбинації. "Универзалну" пасту за чисценє обисца можеце направиц так же помишаце єдну штварцину шольки соди бикарбони, єдней ложки чечного детердженту и оцту тельо кельо потребне же би паста достала кремасту форму.

За одтиканє одводу можеце хасновац комбинацию оцту и соди бикарбони. До одводу перше усипеце соду бикарбону, а вец по ней налейце оцет. Кед же сце у можливосци одвод заткайце. Найшицко ведно "вре" дас дзешец минути, а вец шицко залєйце зоз врацу воду (напомниме: тоту методу не хаснуйце кед же сце скорей того пробовали одвод одоткац зоз даєдным индустрийним средством).

Широ ше наздавам же похаснуєце голєм даєден зоз спомнитих прикладохов, кед не пре инше, а вец прето же тоті три артикли не лєм же су добри и хасновити, але и тунї. Кила солі кошта 3—4 куни. Литра оцту коло 8 куни. Пол кили соди бикарбони коло 7 куни. Вшелїяк кед купуєце векши пакла и цена по кили/литри менша.

Любица Гаргай

6. РУСИНСКА ВАТРА

У Малим Липнику (Словацка), 18. юлия 2015. року отримани 6. мединародни фестивал «Русинска ватра», котри започал з отвераньом вистави старих фотографийох русинского етнографа Ивана Чижмара зоз Свидніку. Потим шлідзели два культурни програми, пополадню у народним, а вечер у забавним духу. Попри шпивачки Ани Порачовой и других познатих русинских шпивачох зоз Словацкей, з русинскимиса писнями и звичаями представели ше здруження «Рутхения» з Братислави, «Барвинок» з Камюнки и «Гемлон» з Гуменого, а як госци споза граніци наступела шпивачка група Дружтва «Руснак» з Горватскей и група «Фатьоли» з Мукачова, з Подкарпатя. Понеже шицки учашніки були пооблскани у народним русинским/русним облечиве свойого краю,

була то нескажодньова нагода на єдним месце видзиц богати культурни скарб нашого русинского/русского народного облечива.

На вечершей програми, як соло шпивачка з Горватскей и подпредсидателька Шветового форуму русинскей младежи (СФРМ) була представена Ивона Гнатко. Иста ше представела зоз забавну писню «Сон у моім сну», за котру мелодию написал Мирослав Пап, а текст Мирослава Даждиу.

Було присутне барз вельке число младих Русинох/Руснацох, а незабута русинска/руска писня ознова надалеско, моцно и длуго одгуковала. Значне повесц же ше на «Ватри» зишли здруження зоз трох жемох, котри и члени СФРМ, та палене «Русинскей ватри» бул и початок витворйованя новей програми Шветового форуму

Члени Дружтва Руснак з групи «Файтови» зоз Мукачова и солисткиню Лавру Фузериову зоз Словацкей

принешеной того року у Деви (Румуния).

Організаторе 6. мединародного фестивалу «Русинска ватра» було здружене «Молоди Русини», котре член СФРМ, потим Русинска оброда и место Мали Лип-

ник. Координатор фестивалу бул Петро Штефаняк, предсидатель здруженя «Молоди Русини» и член СФРМ.

маг. едуц. пхилол. цроат.
Илона Грецешин

ЖЕМ 2.0, ОБЕЦАНА РУСКА ЖЕМ

Перши народ котри населї нову планету Жем 2.0 буду Руснаци — после прекрасних Карпатох, плодней Бачки, богатей Канади... озда конечно найдземе свою обецану жем.

Потераз нам нігдзе не було добре, а науковци гваря, вредзело чекац и гледац — нова Жем вельо идеалнїйша як тота.

Дзешец одсто шветлейша од терашней — нова Жем нам розяшні вельо того цо нам не було ясно, постанеме свидоми и несвидоми...

Зоз гравитацию за штвартину векшей од тей жеми, конечно твардо станеме на свойо ноги. Не годни ше з нами оруцовац, раз насельовац, а

раз висельовац...

Умеренша клима нагадує же будземе меней шедзиц коло пеца и меней ше скривац до хладку.

Вельо озера и острова даваю нам надїю же кажде будзе мац свою державу — вични сон Руснака же би бул сам свой премиер, министр и амбасадор.

Наша архитектура будзе гадичаста: хижа векша як суседова.

Гвизди у Жеми 2.0 уж так поскладани же шицки Руснаци буду щешліви и задовольни. Перспектива Руснацом будзе вична, там будземе тирвац од седем до дзешец милиярди роки.

Но, кед же уж не пренайдземе самих себе ані на найновшей жеми, науки даме нагоду за поправни. Можебуц одкрию ище лепшу и красшу планету. Цо зме блїжей небу, маме векши шанси найсц самих небу, себе.

Дюра Винаї
превжате зоз интернету
<http://vinaji.net>

ЯНКО ЧОРДАШ, ПЕТРОВСКИ ГАРМОНИКАШ

Янко Чордаш зоз свою гармоникю

Янко Чордаш народзени 4. юлия 1931. року у Петровцох, оец му бул Єфрем, а мац Ганя, народзена Папандриш. Оженел ше 1949. року зоз Макрену, народзену Тот, а 1954. року народзела им ше дзивка Блаженка. Бачи Янко грає даскельо инструменти, люби шпивац, а пише и писні. Виприповеда нам часточки зоз свойого живота.

Виприповедайте нам як ше у Вас почала розвивац любов гу граню, на кельо роки сце почали грац и котри инструменти?

Не можем повесц же сом бул „заграти“ за гране. Приповедка и любов гу граню якошик так починаю. Кед сом мал 7 роки, до моеї мацери ходзели прадки и шпивали. Брат моеї мацери, бачи Яким Папандришов, предложел ей же най ми купи гармоникю бо мой оец бул барз талантواني: грал тамбури, гушлю и гармоникю. И так бачи Яким нагварял мацер, а и мене, и вец мац пристала. Мал сом коло 8 роки кед ми мац купела першу гармоникю. Здогадуем ше же була жима, бачи Яким пошел на бицигли и принесол „хохнерицу“, була то моя перша гармоника - диятонска зоз двома шориками и осем басами. Не

знал сом цо то значи гармоника и цо то значи грац. А и теди у Петровцох ніхто ище не знал грац гармоникю та сом учел сам, крочай по крочай. Зоз гармоникю сом ходзел на прадки и вежбал. Видзели вони же я то можем. Дзивчата шпивали, а я помали „по слуху“ за німа влапал и так почал грац. Гране ше ми попачело и барз швидко сом напредовал. Можем подзековац своей мацери и бачикови Якимови же ме нагварели. Так ше у мене розвила любов гу граню.

Котри инструменти, окрем гармоники, грасце и котри Вам инструмент наймилши?

Грал сом и кларинет, саксофон, а знам грац и на клавиру, але наймилша ми була и ище вше то гармоника. З тим сом инструментом звладад перши крочай у граню и гей, найволел сом гармоникю. Мушим повесц же ме барз интересовала и гушля, але сом пре роботу у торговини не мал часу учиц и вежбац грац и на тим инструменту.

Як дзецко сце почали грац „по слуху“ и то Вам барз добре ишло. Но, познейше сце вец научели ноти и ишли сце до музичней школи?

Ноти сом сам научел дзекуючи Томашовим, од котрих сом достал кніжку. По тей кніжки сом читал и учел цо значи цала нота - лупкал сом, кляпкал и так я научел ноти. Цо ше дотика музичней школи, було то 1951. року кед сом грал на едней свадзби, професор Зубер ме чул и предложел най ше упишем до Музичней школи у Вараждину. Так сом пошол до Вараждину. Музичну школу сом пред конец школованя напушел пре финансийни обставини и врацел сом ше до Петровцох.

Кед сце починали грац, здогадуеце ше, легко Вам ишло граце, чи вам дакеди було и чежко и чи сце себе подумали же ше Вам то не уда?

Вироятне же сом, як дзецко од 8 роки, подумал себе яки то инструмент гармоника – компликованше и випатра, а не ише и грац на ней – але од початку ше ми попачело. Мал сом и щесца же сом могол грац „по слуху“. На початку не було так едноставне грац, зоз правого боку на клавиатурох, а з лівого на басу. Намагал сом ше, сцел, грал и полюбел гране, и моя упорносц цагала ме напредок. Думам же сом нігда не дошол до того же бим ше оддумал.

Теди не було так легко купиц инструменти. Як их гудаци, з котрима сце грали, купели?

Бул сом 1945. року чежко ранети од танковскеї мини и аж сом и думал же вецей не будзем мочи ходзиц и тот час сом не грал. Вец знова, рок-два познейше, врацел сом ше граню. Грал сом зоз гудацими. Обучавал сом их и у ходу учел. Дакеди знали шедзиц коло мене сден з едного боку, а други з другого, та сом зоз свою ногу придискал їх ногу и так их учел акорди. Грали зме и шпивали на свадзбох. Першу свадзбу зме почали грац у януару мешацу 1957. року у Йовгена Сопкового зоз салашу. З тима гудацими перше почал грац Дюра Сивчов, але як ше война случела, вон предал гармоникю та я превжал гудацох. Врацме ше ише кус далей до прешлосци, бо интересантне як тоти гудаци „дошли“ до инструментох. До моеї мацери на прадки ходзел Янко Буїлов котри пришол на идею же би тоти цо на прадкох и ходза по валале на Крачун по шпиваню, и кед зашпиваю, купя инструменти. И так вони ишли по шпиваню на Крачун, а я их з гармоникю провадзел. Заробело

ше и купело: бегеш, гушлю, приму и контру. И так гудаци почали грац.

Видали сце и два кніжки, поведзце нам чи легко писац текст и компоновац музикю? Кельо Вам треба же бисце сдну писню обробели?

Перша кніжка „Руски шпиванки“ пошвечена моїм Петровцом. Ту сом записал велі шпиванки котри сом дакеди чул и обробел сом музикю за каждую писню. За даедни писні сам сом написал текст и музикю. Друга кніжка ми „Крачунски и руски шпиванки“ дзе сом, тиж так за даедни писні сам написал текст и обробел музикю. У тей ше кніжки находзи и часц „Було то дакеди“ – здогадованя на прешли часи и даяки интересантни хвильки котри нас нашмеяли на штред звичайних дньох. Дома мам написани ише велі тексти необявених писньох за котри сом и музикю компоновал. Вец сом шпивал и готови писні знял на УСБ. Тераз мам на УСБ-у знято преїг 20 писні котри сам шпивам и за котри сом написал текст и компоновал музикю. На такей едней писні робим и по два мешаца, та кед сом задовольни, знеем ю на УСБ. Моя супруга Макрена вше ми була велька подртимовка, а и тераз є. Слуха и вона кед компоуем и шпивам та ше вец и радземе, а дакеди задумаеме же зме у младших дньох та себе пуциме музикю и затанцуеме.

Свою сце супругу Макрену сигурно упознали так, як млади музикант?

Не можем повесц же сом ю упознал як музикант. Як хлапец ише у початних класох основней школи, вше сом ше бавел зоз дзивчатами. Их було 25, я бул сам, сден хлапец медзи німа. Вец аж кед зме почали ходзиц на прадки, там у 6. класи

основней школи, помали зме ше зиходзели, мишано и хлапци и дзивчата. Макренку сом знал ище як малу, вше зме ше бавели як дзеци. Наша приповедка почина єденого вечара кед зме ше шейтали по улїци. Случело ше так же Макрена и я бешедовали и вец зме ше заш дзень за дньом находзели и шейтали и помали ше любов розвила. Винчали зме ше 1949. року. Мали зме красни живот, а мушим повесц же го и тераз маме.

У свој сце кнїжки „Крачунски и руски шпиванки“ написали и велї интересантни приповедки зоз живота. Можеце нам тераз дасдну виприповедац, а таку котру сце ище не приповедали?

Наисце же можем, бачи Янко зна велї приповедки. Виприповедам єдну за котру думам же будзе мило паноцови Якимови Дудашовому кед пречита.

Купел сом вельку потьку и

ношим ю з Вуковару. Стретли ме (ище теди дзеци) паноцец Яким Дудаш и Яни Пушкашов (а дзеци ше вше бавели у бачика Петра Пушкаша, вон не мал дзеци та им вше куповал чоколади.) И ношим я потьку, а тоти двома ме питали же дзе сом влапел таку вельку потьку. Е тераз, кед би ше вони мне опитали дзе сом ю купел, але дзе сом ю влапел – та то ми була нагода, та им я одповед. Гуторим им я же ту, у тей малей бари ест таки вельки потьки, але муша обидвома пойсц, бо мне було легчейше бо сом вельки, а вони двома муша дакус иншак. Виприповедал им я же ше то так лапа: „кажди од нїх двома муши мац нови плишови калап. Тот калап треба зоднука намасиц зоз масцу, посипац зоз муку и насипац шроту, надзобиц хлеба, налапац хлїсти и так шицко того нука у калапе помишац и вец усипац кус млека. Але то не шицко, же би потька не почувствовала же то людзе, треба облечиц кошулю котра длугша, рукави муша буц преїт

пальцох, а панталони муша буц длуги и вельки“ (так им я то гварел бо сом знал же бачи Петро Пушкашов, дзе ше бавели, ма плишово калапи, нови кошулі и панталони). И так вони пошли до дому. Я вец не знал як ше то закончело, але ми паноцец далей виприповедал. Вони двома направели так як сом им повед и пошли на бару. Чекаю вони, чекаю, але нїч. И так подумали же сом их спревед и же сом таку вельку потьку не могол влапиц у тей малей бари, але у Вуки. И таки пооблекани, у вельких кошульох и длугих панталонох, з тима калапами рушели пешо до Вуковару. На драги их стретнул бачи Лацканьов и опитал ше им дзе иду. А вони му потолковали же я влапел вельку потьку у Вуки, та и вони порихтали шицко потребне и иду влапиц єдного такого. А бачи Лацканьов им гутори: „Хлапци, та вон ше сперда зоз вас, шедайце до коча и идземе назад“. Хлапци ше бали таки врациц до дому и дзешка поруцали тоти калапи, кошулі и

панталони, але нет их вецей до Пушкаша. Петро Пушкашов не знал дзе му скапали калапи, кошулі и панталони. Подумал же му украдли, але вец ше здогаднул же би то крадош ище дацо вжал окрем двома калапох, два кошулі и два пари панталони. Подумал вон же то цошка инше. И подумал вон же то хлапци вжали. Поволал их най побешеду, та кед му виприповедали, шицки ше троме нашмеяли.

Дзекуме бачикови Чордашови на розгварки. Бачи Янко Чордаш велїх научел грац, велїм помогнул у граню и шпиваню, а и тераз дзечне помогне каждому кому потребне. Док бул младши, посцигнул вельки успихи зоз петровским дружством, як по тедишней Югославїи, так и у Французкей, Италиї и Швицарскей. Петровци и Руснаци можу буц шешлїви же маю єдного такого талантованого человека з народу.

Мануела Дудаш

ПИТА З БУНДАВКУ И СИРОМ

500 г бундавки
200 г сира (едамер, гауда лебо подобне)
100 г презли
50 г муки
½ мешка працку за печене
4 вайца
150 мл йогурту
соль

1. Бундавки натрец, посолїц и охабиц дас 10-15 минути же би пушцели воду, а потим их висцискац.

Марияна Джуджар

2. Презли, муку и працок за печене помишац. Сир натрец, додац до висцисканих бундавкох, потим додац з видлїчку витрепани вайца, йогурт и на концу змишани презли и муку. Посолїц и премишац.

3. Рерну зограц на 200°C. Тепшу помасиц и посипац з муку, виляц до ней мишанїну и печиц дас 30-35 минути док не добиє красну фарбу. Упечену питу охабиц даскельо минути най одстої и послужиц ю целпу лебо жимну.

BIOGORIVA – RAZVOJ I BUDUĆNOST 4. DIO

Bioetanol – definicija i upotreba

Bioetanol ili etanol pripada kategoriji biogoriva prve generacije zajedno uz biodizel i biopljin. Zajednička karakteristika im je da dolaze iz različitih biljnih i životinjskih dijelova. Bioetanol je biljnog porijekla i koristi se kao alternativno gorivo i zamjena za benzin ili tzv. „super“. Bioetanol je isto što i etanol, alkohol, kemijske formule C₂H₅OH i prozirna tekućina bez boje i specifičnog ugodnog okusa i mirisa. Lako je zapaljiv i hlapljiv pri sobnoj temperaturi, manje je gustoće u odnosu na vodu od 0,789 g/cm³ s kojom se miješa u svakom omjeru pri čemu se oslobađa toplina i smanjuje obujam.

Etanol se prirodno proizvodi fermentacijom šećera uz pomoć enzima kvašćevih gljivica pri čemu se ugljikohidrati pretvaraju u etanol. Vrenjem se groždani mošt pretvara u vino, a fermentacijom ječma nastaje pivo. Destilacijom kukuruza ili riže dobiva se viski, a votka destilacijom svih vrsta žitarica. Razliku između alkoholnih pića i bioetanola čini sadržaj alkohola jer dok vino ima najviše 16 % alkohola ili votka 38 - 40 %, bioetanol je 99 % čistoće i može se koristiti i za proizvodnju alkoholnih pića. Njegova upotreba prvenstveno je za umješavanje u benzin u raznim omjerima, najčešće 10 ili 20 %. Zbog mogućnosti zloupotrebe bioetanola namijenjenom umješavanju u gorivo dodaju se razne tvari koje ga čine neupotrebljivim za proizvodnju alkohola

Slika 1. Pumpa za prodaju umješanog bioetanola s mješavinama standardnog E10, E15, E30 i E85 u East Lansingu, Michigan.

Slika 2. Saab 9-3 SportCombi BioPower prilagođen je i fleksibilan za različita goriva ili FFV (engl. flexible fuel vehicles) te može koristiti goriva koja sadrže i do 85 % bioetanola (E85).

i nazivaju se denaturanti.

Bioetanol se najviše proizvodi u SAD-u i Brazilu. U SAD-u gotovo svo benzinsko gorivo pomiješano je u nekom omjeru s bioetanolom, a u Brazilu su svi automobili prilagođeni za upotrebu i jednog i drugog goriva (benzina i bioetanola). SAD je 2005. bio najveći svjetski proizvođač etanolnog goriva. 2011. proizveli su 52,6 milijardi litara bioetanola. Zajedno, Brazil i SAD, 2011. doprinose najviše svjetskoj proizvodnji bioetanola i to u iznosu od 87,1 %. U SAD-u se najviše prodaje umiješan do 10 %, a sada već postoje i automobili novije generacije koji voze gorivo s 85 % udjela etanola.

Europa je treći po veličini proizvođač bioetanola u svijetu te proizvodnja i potrošnja etanola od 2003. pokazuje trend rasta. Proizvodnja u 2013. iznosi 6,7 milijardi litara ili 8 milijardi eura. U isto vrijeme SAD proizvede i potroši oko 50 milijardi litara godišnje, praćen Brazilom oko 23 milijarde. (Pogledaj tablicu 1) Etanol se u Brazilu počeo proizvoditi kako bi se smanjila brazilska ovisnost o inozemnoj nafti i otvorilo dodatno tržište domaćim proizvođačima

šećera. U SAD-u etanolne mješavine čine oko 9 % ukupne godišnje prodaje benzina.

Razlozi upotrebe i koristi

Zbog porasta zagađenja koje dolazi iz transporta (od 1990. g. 20 % zagađenja je od transporta), EU propisala je određene zakone i ciljeve kako bi se postiglo smanjenje tih emisija. U tom nastojanju bioetanol igra značajnu ulogu jer može reducirati stakleničke plinove na održiv i ekonomičan način. U odnosu na mineralno gorivo bioetanol ima za 90 % manju emisiju stakleničkih ili GHG plinova. U isto vrijeme tvornice bioetanola pretvaraju biomasu u niz poljoprivrednih nusproizvoda za prehranu stoke. Proizvodnja biogoriva također znači razvoj poljoprivrednog sektora čak i u udaljenim ruralnim područjima, pronalazak novih tržišta i stručnjaka, a ljudi nalaze posao u novim tehnologijama.

Sirovina od koje se proizvodi bioetanol veže iste količine CO₂ tokom svoga rasta kao i količina koja se oslobađa prilikom sagorjevanja. Usporedbom s fosilnim gorivima bioetanol štedi ogromne količine

Kukuruz

Pšenica

Šećerna trska

Sirak

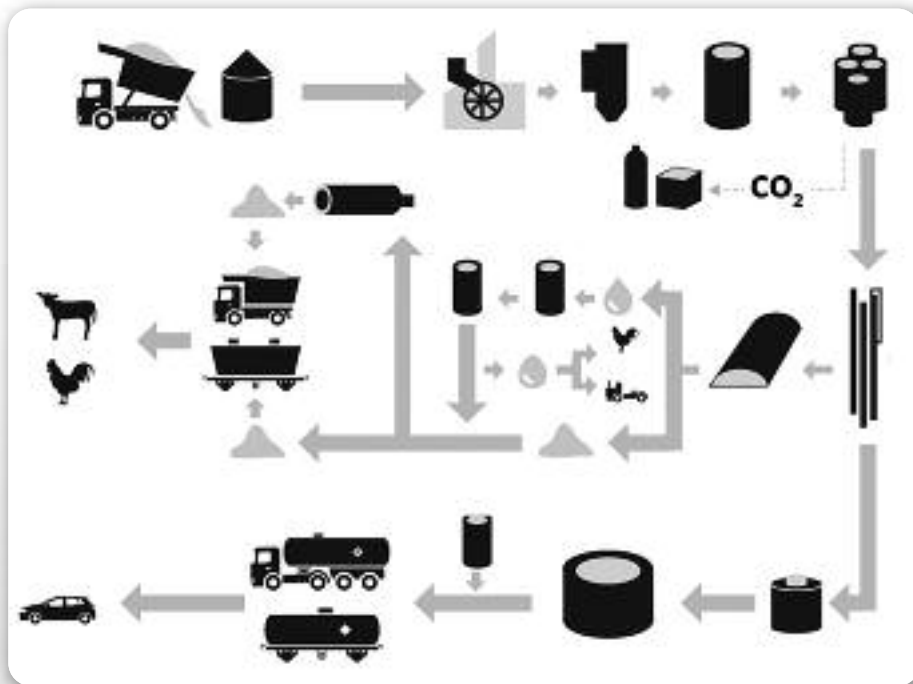
Šećerna repa

	Proizvodni kapacitet	Proizvodnja	Potrošnja	Uvoz	% uvoza u odnosu na potrošnju	Izvoz
SAD	56	51	50	1,6	3,2 %	2,9
Brazil	40,7	23,5	20,9	0,3	1,4 %	3,6
EU	8,8	6,7	7,9	1,2	15,2 %	0,1

Tablica 1. Svjetska bilanca etanola 2013. g. (u milijardama litara).

CO₂. Sustavom neovisnog auditiranja odredbe EU poštuju se jer sva biogoriva koja se stavljaju na tržište moraju dokazati da se sirovina od koje su proizvedene proizvodi na održiv način i da uštede najmanje 35 % CO₂ u usporedbi s fosilnim gorivom. To znači da svaka litra biogoriva u toku svog cijelog ciklusa proizvodnje (od sadnje sjemena pa do sipanja u rezervoar) mora dokazati da će izgaranjem u spremniku dati 35 % manje zagađenja od klasičnog goriva. Sve to je još 2009. godine zahtijevala uredba RED-a (Renewable Energies Directive) kao i da se do 2020. udio biogoriva u gorivima poveća na 10 %. Samo u Njemačkoj upotrebom E10 goriva (oznaka za benzin s udjelom bioetanola od 10 %) može se popraviti ravnoteža u klimi u iznosu od 28 milijuna vozila. U slučaju cjelokupne nacionalne distribucije upotreba E10 goriva smanjuje najmanje 1.6 milijuna tona CO₂ godišnje.

Proizvodnjom bioetanola također se postiže energetska neovisnost od uvoza fosilnih goriva, budući da se gotovo cjelokupna potrošnja fosilnih goriva zasniva na uvozu u Europu. Tek 15 % se proizvodi lokalno. Proizvodnjom etanola na europskom tlu na održiv se način postiže manja ovisnost od fluktuirajućih

Shema 1. Prikaz proizvodnje bioetanola.

cijena goriva i nesigurnog uvoza. Proizvodnjom vlastitog goriva postiže se manja energetska ovisnost.

Sirovine za proizvodnju bioetanola

Proces proizvodnje bioetanola potpuno je biološki proces. Tehnologija uključuje fermentaciju biomase. Sirovine za proizvodnju etanola u industrijske svrhe dijele se u tri skupine, ovisno o vrsti upotrebene biomase za fermentaciju. A to su:

1. Šećer – uglavnom od šećerne trske i repe
2. Škrob – od kukuruza ili žitarica
3. Celuloza – od šumskog otpada i poljoprivrednog otpada.

Najznačajnije biljne vrste koje se uzgajaju za proizvodnju etanola su šećerna trska, slatki sirak, manioka i kukuruz.

Npr., tvornica Enviral u Slovačkoj proizvodi bioetanol isključivo od kukuruza. (Pogledaj sliku 2) Bioetanol se prvenstveno koristi na tržištu goriva ili za daljnju preradu u rafinerijama, ovisno o zakonu države. Europska uredba EN 228 zahtijeva umješavanje u gorivo do 5 % ili najviše 10 %, ako je gorivo na pumpi vidljivo označeno s E10.

Sirovine bogate šećerima vrlo su pogodne za proizvodnju etanola, budući da već sadrže jednostavne šećere glukozu i fruk-

Slika 4. Postrojenja za proizvodnju biogoriva u Leopoldovu, Slovačka. U prvom je planu tvornica Enviral gdje se proizvodi preko 145 000 m³ bioetanola godišnje.

Слика 5. Квалитета биоетанола строго се провјерава у лабораторијима.

тозу који могу ферментирати изравно у етанол. Сировине богате škробом садрже велике молекуле угљиководика које треба разложити на једноставне шећере процесом сахарификације. То захтијева још једну фазу у процесу производње што повећава трошкове. Угљиководичи у сировинама богатим целулозом састављени су од још већих молекула и требају се претворити у шећере који могу ферментирати киселом или ензиматском хидролизом.

Кako се производи биоетанол?

Основне фазе у процесу производње етанола су:

- припрема сировине
- ферментација
- дестилација етанола.

Биоетанол од кукуруза производи се тако да се суви кукуруз након примитка прво самелје у млину и добије се тзв. шрот или грубо кукурузно брашно. Таквом се

брашно даље додаје вода како би се у добивеном кому потакло вренје, маса мора бити на одређеној температури како би се смањило број бактерија и отопио škроб, након чега се додају ензими који попут шарика исјеку дуге молекуле škроба у краће молекуле декстрозе и на крају једноставне шећере — глукозу. Након такве припреме, ком је спреман за вренје с квасцима гдје се уз употребу амонјака због регулације pH шећер претвара у алкохол. Процес траје око 45 сати. Након тога, мјешавина садржи око 10 — 15 % алкохола. Сљеди поступак дестилације и проčiшћавања у тзв. парним колонима гдје се кроз поступке ректификације настале паре алкохола стално одвајају од талога и згушњавају све док се не добије 96 % алкохол. На крају се вода одваја молекуларним ситима која се састоје од зеолита који на себе веже молекуле воде, док веће молекуле алкохола пролазе и на тај се начин произведе безводни етанол.

Љилјана Киш

ЖВЕРАТКО ЖИВОТА

ЖИВОТ ПРЕПРОВАДЗЕНИ ЗОЗ КВЕЦОМ И РОЉКУ

— Од вчасней младосци андя Юлка Шованьова з Миклошевцох полюбела роботу з рольку, як и квеце котре и нешка прикрашус ей заградку

Лето, як најцеплейша часц рока, своју розкошну красу подаруе природи. Под слунковима зарјами вшелјяки файти квеца розквитню по валалских заградкох, та їх пестра краса витрима до позней ешені, по перши мрази. У мирней улчки Славка Гайдука у Миклошевцох, жис андя Юлка (Юлияна) Шованьова, народзена Бучко, котра од вчасней младосци полюбела квеце и през дзень ше при ньому одпочива, радуици ше його випатрунку. Опрез хижи, у невеликей заградки, яр наявою перше подшніжніки, зомбуљки и кичкириджки. Пред Вельку ноцу моцни запах жовтих и червених туліпанох виполнюе цали двор, док ше їх погарики киваю на ярнім витрику. Скорей даскельо роки андя Юлка достала цибуљки билих, жовтих, червених и помаранчцевих лелийох, котри починаю квитицу од јуния до половки августа. И попри великих горучавох того лета,

вони ше зоз порядним заліваньом дуго отримали и прекрашне випатрали зоз чим ше вона окреме цешела, а и преходніки закуковали до двора, бо их цикавели їх красни фарби. Тиж так, андя дзечне нарезала квеце же би стало у церкви, при олтаре. Окрем лелийох, у дворе рошню мушкатли, гвоздзики, георгина, файрушки, чокоти, каламени ружи, цагаце квеце, а вешені пребераю рижнофарбово ешеньски ружи.

— „Любим кажде квеце и цешим ше же ми заградка вше розквитнута, пахњяца. Коло квеца посадзени даскельо древка яблоні, брескині и винова лоза, котри им даваю потребни хладок. Ридко сом куповала квеце. Најчашејше сом доставала младніки або нашенко од суседох, родзини, пайташкох. Як сом уж прешла седму деценију живота, през лето вше вецей часу препровадзуем у дворе, шеднем на лавочку, уварим кафу и уживам у квецу” — гвари андя Юлка. Попри теј любви, вона ше цалого живота занімала и зоз рольканьом. Кеда мала 16 роки, цалком случајно замерковала як ей сушеда Юла

Юлка Шовань

Бикийова ролька хижи, та надумала и вона попробовац тоту роботу. Пошла до Шиду, та на вашаре купела даскельо рольки, пошвидко звладала техніку и неосудуга робела по валале як и вшадзи дзе ю волали. Як то теди було андя Юлка добре памета:

— Седемдзешатих рокох прешлого столітия у валале нас було даскельо котри зме билели и ролькали обисца

— Дюра Бики, Юлка Костелник (Адамчова), Марія (Маришка) Пап, Елка Павлин и я. Шицки зме мали роботи, у валале жило вецей людзох, а газдині жадали же би им обисца були крашне орољкани. Найвецей роботи було през лето, билело ше хижи, конки, летни кухні, же би ше на час обисце пошорело за кирбай. Теди ше у дутяну куповало фарби у праху котри ше розмишало зоз мле-

ком. Єден час у моди були златни и стриберни фарби, а их ше мушело витрепац зоз вайцами, дакус цукру и розриднец зоз паленку. Таке ролькане прикрашовало мури по веліх обисцох у валале, але було бриґа кед ше требало ознова биліц, бо ше мушело даскельо раз пре-масциц же би не пребивал — толкуе вона. З часом меняли ше и файти ролькох котри углавним ку-

повала у Шидзе на вашаре, як и од керестурского майстра Макая, хтори концом 70-тих рокох прешлого вику робел на миклошевскей церквѣ.

— Мала сом коло осемдзешат рижни мустри и на єдним муре у дворе були шишки оролькани, так же муштерїи могли виберац хтору сцели. Од фарбох найчастейше ше хасновало окер, доганову и желену.

Влонї, нажал, зламала праву ногу так же мушела тоту роботу зохабиц, а дараз ходзела ролькац до Сотина, Томповцох, Чаковцох, Вуковару, Осиску.

— Нешка ше рольки вше меней хасную, млади газдинїи любя чисти мури и иншаки фарби— гвари вона, а рольки стоя и здогадаю на прешли часи.

Єй супруг Владимир упокоєл ше 2005. року, дзивки Олен-

ка и Наталка пошли зоз валалу и зоз фамелиями жию у Бачинцох и Бечею. Андя Юлка найволї кед ше зиду на веліки швета, або за кирбай на Малу Матку Божу же би препровадзели заєднїцки хвиліки у бешеди у приємним желєніду и запаху квеца.

Ксения Лікар

ДАНИЛ БАРНА, МОЙ ПАЙТАШ РУСНАК (1927–2015)

Писац текст о особи зоз котру ши у пайташских и фамелиярних одношеньох бизовно не легко. Вше ше мера кажде виречєне и кажде слово премєса, а текст закончує недзєчно застарано, роздумуюци о деталяох и прилапеносци тексту. Але, з другого боку, остава чувство пихи, бо ши видзелєл значного граждана зоз маси и дал му заслужне место хторе вимкне численим хронїчаром.

Тот текст посвєцєни мойому пайташови Данилови Барновому. Ише под час мойого дзєцинства (точнейше, вон ме познал од родзєня) упознал сом свойого будуцого пайташа. Вон бул оцєц моєй андї Андєлки (жєни мойого братняка Недєлька Бояничча) зоз хтору зме жили у блїзким сушєдствє, цо нашо фамелиярни одношєня змощєсно. Значи, уж зоз моїм родзєнєм нашо животи були повязани, а у моїм вчасним дзєцинствє нас двомє ше догварєли же будзємє пайташє. Бул то час кед сом рушал (и дословно учєл перши корочаї у живоце), а мой пайташ уж тєди бул у пензиї. З оглядом же не мал унучата, а жил коло нас, мєдзи нами ше розвили блїзки и щирї одношєня. За мнє пайтєш уж тєди бул веліки, а тот кратки биографски текст укажє якї значни политичар и бизнисмен бул.

Данил Барна нардзєни другого дєцємберского дня 1927. року у Петровцох при Вуковаре, у худобней парастскей рускей фамелиї. Под час общєй биди учєл ремєсло за скравца. По закончєню тєй

школи пошол до партизанох, дзє ше затримал по 27. май 1944. року. Барз швидко ше политично активовал у Союзу комунистичней омладини (СКОИ-у).

По закончєню войни запошлєл ше у Вуковаре при приватнїкови и участвовав у младежских роботних акциїох на будованю гайзибанскей драги Брчко—Бановичи 1964. року. По врацаню зоз роботней акциї достал роботу у Парастскей роботней задругї. Предлужує политичну карєру (прияти є до Союзу комунистох Югославиї, СКЮ 1948. року), а паралелно зоз тим руша и його воєна карєра (закончєл школу резервних офицєрох у Нишу од 1947. по 1948. рок). Кєд пришол зоз ЮНА, робєл як младежски руководитель у Котарским комитєту и Обласним комитєту. Предлужєл ше усовершовац закончуюци штрєдно партийну школу, та достава роботу у Фонду за механизацию.

Шлїдуюца значна роботна локация була фабрика Срим у Вуковаре, до котрей пришол 1951. року. У тєй фабрици роби 16 роки, од котрих дзєвєц роки бул тєхнїчни директор Сриму. Бул на рижних функциїох, од председатєля Управного одбору, тайомнїка партийскей организациї, председатєля синдикалней подружнїци, председатєля синдикалней ради, члєна котарского комитєту итд. Коло роботи закочєл и Висшу текстилно-технологїйну школу и постаєл инжинєр. После 16 рокох роботи мушєл напищиц Срим и Вуковар. Тєди постаєл алєргични и похорєл

ше на плуца, та дохторе нашли же причина алєргийох дзєпєсєдни подунайски рошлїни, та го радзєли же би ше прєселєл далєй од Дунаю. Прєто напуца свой родими край и щєсцє глєда далєй, у Пожеги.

Значни обрат случує ше 1967. року, кєд ше по присєлєню до Пожеги запошлєл на мєсцє тєхнїчного директора у фабрици Слога, а даскельо роки познєйше, 1973. року, постаєл и генєрални директор тєй фабрици и остаєл на тим мєсцє по одход до пензиї, 1987. року.

Фабрика ше барз розвила, бо у час його приходу мала коло 200 занятих, а дзєкуюци доброму руководзєню число занятих ше подзвигло на 1200. Робєло ше зоз числєними партнєрами зоз Европи (Нємєцка, Французка, Швєдска, Италия и други), цо творєло вєкшину приходах. Слога остварєла партнєрски одношєня и зоз фабрикама у других рєпубликох тєдишнєй Югославиї, а окрєм матичного погону, отворєни погони у Плєтерници и Кутєву.

Данил Барна ше цалком укључєл до явного и политичного животу Пожеги и тєдишнєй Општини Пожега, та так бул члєн Управнєй ради Пожежскей банки, председатєль Фонду за швидши приврєдни розвој Општини, члєн Управного одбору ФИ Славония. Участвовав на визначованю 750-єй рочнїци Пожеги (1977.) и ушорює кнїжку о 40 роки ИМК Слога (1985). Бул члєн рижних дружтєвно-политичних и приврєдних комисийох и одборох цєком сєдємдзєшатих и

осємдзєшатих рокох прешлого столїтия.

Спомнутого 1987. року, у своїх 60-их рокох пошол до заслужєнєй пензиї. Його робота припозната и наградеєни є зоз вєцєй наградами у фабрици, а 1975. року достал и Орден заслугох за народ зоз стрибєрними зарями, 1980. року достал Сєптємберску награду и награду Приврєднєй комори Осикє. Пожил прєйг 50 роки у складим малжєнствє зоз супругу Славицу. Вони чували вредносци фамелиярного живота и вєдно робєли чєсно и вредно у обисцє. Як директор вше мал красєне слово, по-тримовку и порозумєнє за вєцєй стотки роботнїкох хторим бул перше тєхнїчни, а вєц и генєрални директор. Робєл и помогал кєльо и як могол. Прєто го роботнїки окрємє любєли и почитовали. Любєл приповєдац, здогадавац ше своєй младосци и чєжкого и гордого живота. Часто приповєдал анегдоти зоз младосци, здогадованя на схадзки и путованя. Жил скромно и самопожєртвовно. Окрємє любєл и почитовал дзивку єдинїцу Андєлку и жєца Недєлька, а справ шицких бул нашмєяни, приємни и любєзни. Можємє повєсц же "бачи Данил" бул прави пан. Вєкшина його бувших роботнїкох и Пожежанох зложи ше зоз тоту констатацию.

Дня 29. юлиа 2015. року, после кратшєй хороти занавше нас напущєл Данил Барна.

Автор Горан Дюрдєвич на руски прєложєла Вєра Павлович

ПРОДУКЦІЯ МЛАДЕЙ ЦИБУЛІ УЖ ТЕРАЗ ПОЧАЦ ЗОЗ ПРИРИХТОВАННЯМИ

Нашо параста ше уж вецей раз прешвечели же будзе и таки роки кед зоз урожайом „прудра“ скоро шицки класични польопривредни култури: жито, кукурица, а у новшим чаше соя и слунечнік. Рок прейдзе, як и тот, а ми кед поздаваме уложене, роботу и амортизацию механизациї, видзиме же зме меней заробели як дакеди, а добре же не маме утрати. Проукова теле ше обаваю проуковац на менших поверхносцох дзепоедни заградково рошліни. Зоз їх проукуцию домашні приход би ше звекшал, а робота и материялни укладаня не таки вельки. Роздумац би. Септембер мешац прави час же би ше дзепоедни опробовали у проукуції, на приклад младей цибулі, желней шалати и другого. Добре кед человек ма условия подзвигнуц дакус векши пластенік, бо му ховане у завартим просторе принеше векши заробок як на отвореним.

За проукуцию младей цибулі треба обезпечиц цибульки (арпаджию), добре пририхтац жем зоз хаснованьом природного и штучного гною (20:20:20) 20–30 грами по метеру квадратним. Кед же

зме ше одлучели за жимску и ярню проукуцию младей цибулі думаем же треба знац и тото: млада цибуля ше проукує у завартим просторе (тунели, векши пластеніки лебо зоз закриваньом зоз агротекстилом на отвореним). При садзеню арпаджиї млада цибуля швидко рошне, але мушиме водзиц рахунку о велькосци материялу за садзенє. Кед цибулька векша при нїзших температурах не будзе утрати, але кед температура висша, кед цибуля приходзи за тарганє у априлу лебо у маю, могло би ше случиц же прерошне до квета и вецей не будзе можліве хасновац ю за тото як зме плановали. Найквалитетнейши цибульки за садзенє гевти (кед су подобней велькосци) хторих у єдним килограму єст коло 600. Арпаджия ше „джобе“ до жеми цо густейше у шоре (2–3 центиметри), а шор од шора най би бул 10–15 центиметри. У завартим просторе жем скорей садзеня треба добре залац, а коло 10 дні цибульки тримац закрити при дакус вишей температури (коло 30 ступні) и звекшаней релативней влажносци. Посадзени цибульки витримаю и

барз нїзки вонкашні температури. Кед же ше проукователь одлучел ховац младу цибулю на векшей поверхносци, вец не треба шицко посадзиц истого дня (кед же не ма можливосци продукти предац на велько, шицко нараз). Найприкладнейше сукцесивне садзенє у интервалу од 15–20 дні цо оможлівиє длузши период вибераня младей цибулі и єй пласман.

Основни податки и биологийни специфичносци младей цибулі

Цибуля дворочна рошліна хтора у наших условиях першого року формує корень, младу цибулю и цибульку (арпаджию). Другого року садзиме цибульку (арпаджию) з хторей ше розвие стебло и плод. Млада цибуля през жиму и вчас на яр смачна и ліковита шалата. Богата є зоз калиюмом, фосфором, кальциюмом, магнезиюмом и витамином Ц. Етерични олей як цибульова состойна часц дїйствує як антибиотик, хаснує ше го як лік против кашлю, регулує цукер у крєви, холестерол и крєвни причесок.

Час садзеня

Цибульки посадзени на початку октобра мешаца за тарганє приду у першей половки децембра (у зависносци од вонкашней температури). Кед ше дньова температура у завартим просторе руша од 12–15 ступні, цибуля за тарганє придзе и скорей. Веґетация посадзеной арпаджиї на отвореним просторе будзе тирвац вельо длузей. За такую проукуцию найлепше цибульки садзиц у фебруару и марцу. Поверхносц дзе цибулька посадзена треба буц добре закрита зоз агротекстилом та млада рошліна будзе вельо швидше роснуц. При такей веґетациї млада цибуля придзе за хаснованє концом марца односно априла.

Же бизме достали квалитетну младу цибулю материял за садзенє муши буц здрави. Скорей садзеня арпаджию тримац коло 15 минути у розпущеніни фунґицидох бенлейту лебо дитхану (спрам преписаней концентрації) цо не дошлебодзи розвой дзепоедних печаркових охореньох.

Урожай розлични бо завиша од вецей факторох: у хторей ше фази младу цибулю тарга, якей велькосци главка, кельо єдна рошліна ма лісца итд. Штредні урожай ше руша коло 8 килограми по метеру квадратним.

Желько Лікар, дипл. инґ.

ЗДРАВЕ НАЙВЕКШЕ БОГАТСТВО

Чоловеково найвекше богатство то здраве, и аж теди кед человек страци здраве цела лебо духа, видзи же не знал яки бул богати. Даремни шицок пенезж и маетки того швета кед человек страци здраве. Чловечески род ше през цали час свойого иснованя на вшеліяки способи намагал цо длужей остац здрави и предлужиц себе живот, як и остац цо длужей млади. У дакедишніх часох чежко було вилічиц велі хороти бо не було ліки, лебо були барз драги, та велі не могли дойц до виздравеня. У прешлих часох у валалских условийох було то ище чежше, не покладало ше превельо уваги на здраве и дохторох, а способ ліченя завишел од хороти яка человека обняла.

Початком двацетого століття тота котра у валале мала яке—таке знане о медицини була бабица, чи там мала даяки закончени курс лебо не, цо не було ані таке значне, бо мала яке—таке искусство котре здобула през роки роботи. У тедишніх часох медицина не напрдовала, а ані сами людзе не мали таке доврие до дохторох и лікох як нешка. Насампредз умерало вельке число дзецох, чи при самим родзеню, чи неолдуга потим. Дзеци ше родзели дома, сама гиґиена не була на вельким уровню, а и кед же ше пошло до дохтора у векшини случайох уж було позно. Дзецинскому плаканю пре даяку хороту патрело ше помогнуц дома, найчастейше то були угліки, бо ше, ниа, даяка сушеда лебо нина ужерали до дзеца та му спадло з оч, а кед уж кус векши дзеци достали даяки пирщ лебо вред, ишло ше до жени котра у валале знала зачитовац. Кед зачитала вред прешол, ище розказала най убудуце меркую же най их дахто не подлєс бо би ше вред могол врациц. Кед же би дахто достал ярец на оку, мал би три раз обегнуц коло студні, та би прешол за три дні.

Людзе верели як до добрих так и до злих силох. Дасдни зоз мержні справ других упрекосцели би зоз бешеду о даяких поробеніскох котри ше тим и тим маю случиц бо вони то дали по-

шориц. Кед ше наисце у дасдним обисцу случели нещесце лебо даяка хорота, перше би ше подумало на гевтих зоз котрима фамелия у недобрих одношенях и такой би ше подумало на даяке поробеніско. Не наглас, але поцихи ше знало же хтора жена и у хторим валале зна робиц таки ствари, та ше до тих "босоркох" ходзело кед ше дакому сцело робиц зле. Вона свойо поробела и роботу наплацела, а вец гевти котрим поробене ишли до тей истей най знес тото поробеніско. Знімане поробеніска тиж би крашне наплацела, чи помогло, чи не. Спрам бешеди діда Йовгена то у чаше його дзединства було часто, та кед ишли по таких роботох на кочу, брали би и свойо дзеци до коча и водзели их зоз собу. "Аж зме мали и писньючку котру нас научели на драги по теди актуелну "босорку" у Гибарцу, а ишла так: Вежнеме ми жита, ярцу, пойдземе ми до Гибарцу, у Гибарцу жена стара вежне води до погара, з ножнічками и з ножиком обая це зоз швичніком." Чи насправди тоти цо робели таки роботи мали даяки уплів або не, не знаме, але кед ше случело даяке нещесце лебо хорота котрей не було помощи, теди ше обрацало на рижни боки, бо человек кед у невиходней ситуації, влапа ше и за найценшу сламку лєм най ше спаша.

Було ту и койдзєяки шмишни ситуації зоз вшеліякими веренями до койчого. По Другей шветовой войны мастнейши дзивчата, як и гевти котри обдарени зоз красу легко ше поодавали, но удало ше то и гевтим другим бо, як то знала повесц наша сушеда Мелана, "краса

до часа, а доброта до живота". Гевти котри виберали, на вшеліяки способи и зоз спредовзку и циганьством патрели же би достали кого сцели, та аж, як цо сом у бешеди о тих часох од сушеда Михала чул, хасновали и "маґию". Сушед Михал бул и сам шведок кед му у сушедним валале една дзивка указала суху скору зоз пергача котру ношела у постави шмати, же би ю легине злетовали як пергаче цо ше злєтую у своїх пещерох, та вец себе вона вибере за хторого ше ода.

У каждим валале тоти приповедки старших у тедишніх часох мали уплів на млади генерациї. Було ту вшеліячини, приповедки о злих як и о добрих русалкох, указаньох и ище вельо койчого. Звичайни людзе не мали даяки други знаня, та нещесца и хороти приписовали босорком и койдзєяким злим силом. Нешка у модерних часох розвою науки и медицини за векшину хоротох винайдзени ліки, за одредзени аномалиї и повредзєя ту операції, а цо би поведла "босорка" зоз бешеди діда Йовгена зоз його дзединства о пресадзюваню шерца, печинки и подобних трансплацийох орґанох зоз человека на человека? Нешка чловечи живот вельо длугши и квалитетнейши у поглядзе здрава, лєм же зме ище вше не винашли формулу вичней младосци. Можебуц єдного дня науковци винайду и таке дацо, а по теди пожадайме и себе и другим тото найвекше богатство, а то здраве цело и здрави дух.

Томислав Рац

СПОРТ

Фодбал

Члени ФК Петровци лѣтни час вихасновали у пририхтованю за порядове ешенске змаганє, а тиж брали учасц у турнирох чийо и сами були организаторе. Ярню часц першенства у трецей жупанийскей лиги, котра чишлї дзешец клуби, Петровчанє закончили на штвартим месце, а отверанє ешенскей часци змаганя започина 06. септембра того року, а Петровчанє перше змаганє бавя у госцох зоз "Гайдуком" зоз Вери.

Мемориялни турну
Општини Богдановци

Турнирске змаганє петровски фодбалере започали як организаторе меморияльного турниру "Звонимир Маньош Фриц" 25. и 26. юния у Пет-

ровцох, на котрим участвовали штири екипи, богдановски ФК Кроація, свиняревска ФК Младосц, ФК Липовац зоз Липовцу и домашнї ФК Петровци. Перше место завжали Богдановчанє, други були домашнї, треци Свиняревци, а штварти Липовац. Всоботу, 25. юния, змаганє отворене зоз покладаньом венцох на петровским теме-

тове при памятнику погинутих бранїтельом Отечественей войны, а закончене 26. юния зоз додзельованьом заслужених погарох.

Спортски бависка
"Яша Баков" Коцур

У Коцуре 08. и 09. августу петровски фодбалере участвовали на турниру котри

часц спортских бавискох "Яша Баков", а на котрим бавели тиж штири екипи, дзе перше место завжал домашнї Коцур, други були Дюрдьовчанє, треци Керестурци, а остатнї петровски фодбалере.

Фодбалски турнир
у Свиняревцох

Свиняревчанє 22. и 23. августа тиж организовали турнир котри, як и петровски, финансино потримала Општина Богдановци. Турнир у Свиняревцох ношел назву "Мемориялни турнир погинутих бранїтельом и цивилном Отечественей войны", дзе Петровчанє участвовали попри ище трох екипах – ФК Младосц Свиняревци, ФК зоз Митници з Вуковару и ФК зоз Берку, дзе Петровчанє завжали остатне, штварте место.

Томислав Рац

НА ЗДОГАДОВАНЕ

ЮЛИЯН ПЛАНЧАК (1928. – 2015.)

Гирирг у пензии и визначни загребски Руснак Юлијан Планчак, доктор медицини, умар 3. мая того року у 87. року живота, а поховани є на загребским теметове Мирогой. Споза себе охабел супругу Миряну, сина Дария, дзивку Лидию и штверо унучата. Юлијан Планчак народзел ше 1928. року на салашу на Брестове, даяки три километри од Петровцох у напрямє Негославцох. Мац ше му волала Юлка, оцєц Дюра, обидвойоу були з Руского Керестура, а до Петровцох ше приселєли 1924. року. Окрем Юлина мали ище тројоу дзеци: Йовгена (1905), Магдалену (1908) и Амалию (1914).

Мал щєслїве дзєцинство. Теди на Брестове салашу мали даскельо фамелиї зоз надосц дзеци, та вше було дружтва за даяке бависко. Вшєнї 1935. року рушел до першей класи основней школи у Петровцох. Учителька му була Сека Петранович, а од 1937. року Яким Олєяр. Кед його родичи 1938. року купели хижу и два

гольти жеми на Грабику, та ше вєц оцєц, мац и тројоу дзеци прєселєли до Петровцох, а найстарши син Йовген и його фамелия остали на салашу. Вшєнї 1940. року рушел до першей класи реалней гимназии у Вуковаре, котра теди тирвала осем роки. И попри воєних зраженьох настава у вуковарскей гимназии одвивала ше по лєто 1944. року, кед є претаргнута, насампредз пре блїскосц Сримскей фронти, та ше Юлин врацел дому, до Петровцох. Теди мал 16 роки и дороснул за воєну обовязку, алє родичи не сцели же би ишол до войны и скрили го на салашу. У юнию 1948. року матуровал и перше ше уписал на ветеринарски, а потим на медицински факултет у Загребе, котри без почєжкосцох закончел и промововани є за дохтора 28. фебруара 1955. року. Вєц шлїдзело єднорочне служєнє войска.

Стажиранє препровадзел у Сиску и Загребе, а перше роботне место, як млади и оженєти лїкар, достал у Здравственей станїци Живинице при Тузли, у Босни и Герцєговини. Там ше народзели син Дарис и дзивка Лидия. У новембре 1961. року Юлијан

Планчак и його фамелия прєселєли ше до Загребу, насампредз пре його специјализацию абдоминалней гирургии на Гирургийней клиники Медицинского факултету. У Загребе, на Трешнєвки, 1964. року дожил вельки вилїв рики Сави. Специјализацию закончел 1967. року. Як гирург, а после руководител, робел на КБЦ Загреб, на ткв. Ребру, и там остал по пензию 1993. року. Як руководител Заводу за абдоминалну и ендокринолоґийну гирургию др Планчак написал вецей як 30 науково работи котри друковал у фахових публикацийох, або презентовал на фахових семинарох и конгрєсох.

У двох мандатох бул одборник у Скупштини городу Загребу, а 1985./86. року бул аж и подпредсидател Скупштини. Нїгда не забул на својоу руски корєнї и єден є зоз сновательох КПД Русинох и Украинцох Загребу, а бул и член Кризног штату Союзу Русинох и Украинцох РГ у Загребе.

Вична му памят!

Я. Пушкаш

КУД "ОСИФ КОСТЕЛНИК" ЗОЗ ВУКОВАРУ НАСТУПЕЛО У МАРИЇ БИСТРИЦИ БИСТРИЦКА НОЦ

Заєдніцка фотография на памятку

Єдно зох местох дзе вуковарске КУД "Осиф Костелник" любі наступац то вшеліак Марія Бистрица. Гоч драга далека и напарта, знова лем ше и страши члени дзечне одволюю на тоту поволанку. Приятельство КУД "Осиф Костелник" и КУД "Ловро Єжек" тирва уж роками, точнейше од вибеженских дньох, кед у тим городу до часови дом мали дзепоедни Вуковарчане, та и члени нашого Дружтва. Всоботу, 11. юлія того року, зох Вуковару до Маріі Бистрици рушели на дзевец рано, же би путовали помали и необтерховано. Зашли и до

Осиску дзе ше им приключели гудаци Зденко Данчо и Мирослав Дітко, члени КУД Руснацох Осиск, хтори вше порихтани помогнуц там дзе треба. Путоване прешло приємно и у розхладзеним автобусу, та ані горучава нікого не убила. До Маріі Бистрици сцигли у ранших пополадньових годзинох, та мали доц часу за прешейтац ше по тим красним месце змесценим у Крапинско-загорскей жупаніі.

Дефиле од школи по Базиліку Мацери Божей Бистрицкей почал на пол шестей вечар, а потим шицки учашнікі культурней програми були присутни на Служби Божей,

У святочним дефилеу гу бини

Краса младосци, з ліва на право: Леона Бурчак, Вероника Мудри и Ивона Гнатко

хтора почала на 18,00 годзин. После Служби Божей, на 19,00 годзин, почали 28. стретнуца фолклорних ансамблех, у рамиках Лета у Маріі Бистрици. То значи же през цале лето ест рижни збуваня: спортски, духовни, культурни, ремеселніцки... Того року Лето у Маріі Бистрици почало 13. юнія, а будзе тирвац по 06. септембер. Організатор 28. стретнуца фолклорних ансамблех бул КУД "Ловро Єжек". Наступели еденац рижни культур-

но-уметніцки дружтва, а медзи німа и руске, вуковарске. Маніфестация мала и медзинародни характер бо наступели и госци зох Словацкей, точнейше шпивацке дружтво "Бистричан" зох Загорскей Бистрици.

КУД "Осиф Костелник" наступело штварте по шоре зох рижнородну, кус скрацену програму (організаторе замоддели же би ше кус скрацело). Мишани хор одшпивал два шпиванки: "Зрели, зрели червени ягоди" и "Чия то заградка не орана" у провадзєню тамбуrowого оркестру. За тоту их нагоду порихтали Марія и Владо Русин. Ветеране одтанцовали танец "Весильни" у хореографіі Звонка Костелника, а дзивоцка танечна секция "Буковински танец" у хорео-

графіі Татяни Алерич. После успишного наступу шицки пошли на вечеру, а потим на Площи папи Ивана Павла II остали на друженю до позних ноцних годзинох кед рушели спрам Славоніі и Вуковару.

Сотрудніцво зох Марию Бистрицу предлужє ше и далєй, та так на ешень вони буду госци на вуковарскей дзєцнскей маніфестациі "Перши аплауз".

Любица Гаргай

ogluo
Cimbo
Pucke